Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko–přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2025

Glorifikace sebevražedných činů ve fotografii

Teoretická bakalářská práce
Karolína Štiková

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Glorifikace sebevražedných činů ve fotografii

Glorification of suicidal acts in photography

Karolína Štiková

Obor: Tvůrčí fotografie

Teoretická bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. MgA. Roman Franc

Opava 2025

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2024/2025

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Studentka: Karolína Štiková

UČO: 64398

Program: Tvůrčí fotografie

Téma práce: Glorifikace sebevražedných činů ve fotografii

Téma práce anglicky: Glorification of suicidal acts in photography

Zadání: V této práci se budu zabývat hledáním a analýzou fotografií, které různými způsoby zobrazují téma sebevraždy. Vybrané snímky zasadím do kontextu psychologických výzkumů, které zkoumají jejich možné dopady na společnost a jednotlivce.
Součástí bude také zhodnocení způsobu, jakým jsou tyto fotografie publikovány – zaměřím se na to, zda odpovídají zásadám zodpovědné mediální praxe a jakým způsobem ovlivňují vnímání citlivých témat veřejností.
Cílem projektu je nabídnout nový úhel pohledu na vizuální prezentaci sebevraždy a otevření tématu zodpovědnosti za vliv fotografů na společnost a zamýšlení se nad tím, jaké etické normy by měli fotografové v takových případech dodržovat.

Literatura:
BAUDRILLARD, Jean. Simulacra and Simulation. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994.
BRONFEN, Elisabeth. Over Her Dead Body: Death, Femininity and the Aesthetic. London: Routledge, 1992.
CHOULIARAKI, Lilie. The Ironic Spectator: Solidarity in the Age of Post-Humanitarianism. Cambridge: Polity Press, 2013.
ECO, Umberto. Travels in Hyperreality. San Diego: Harcourt Brace, 1984.
JOINER, Thomas. Why People Die by Suicide. Cambridge: Harvard University Press, 2005.
NAPRSTEK, Tomáš. Paměť národa a její proměny. Praha: Karolinum, 2017.
PHILLIPS, David P. „The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the SHAKESPEARE, William. Romeo a Julie. Praha: Artur, 2006.
SONTAG, Susan. Regarding the Pain of Others. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2003.

Vedoucí práce: Mgr. MgA. Roman Franc

Datum zadání práce: 18. 7. 2025

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

Abstrakt

Tato práce se zabývá analýzou fotografií zobrazujících sebevraždu, které ji prezentují s ironií, estetizací nebo nevhodnou medializací, čímž mohou glorifikovat tento vážný čin a popírat jeho tíhu. Zaměřuji se na etické aspekty tvorby a publikace takových snímků, včetně záměrů autorů, jejich estetických strategií a dopadů na společnost. Práce zkoumá, jak může glorifikace sebevraždy ve fotografii ovlivnit veřejné vnímání a přispět k normalizaci tohoto tématu, což může mít závažné psychologické a sociální důsledky. Hypotéza vychází z aktuálních výzkumů o vlivu medializace sebevražd na riziko napodobení. Cílem je podnítit diskusi o odpovědnosti autorů a potřebu etického přístupu k citlivému obsahu, s důrazem na empatii vůči pozůstalým a památce zemřelých.

Klíčová slova:

Sebevražda, fotografie, mediální praxe, etika, glorifikace

Abstract

This thesis analyzes photographs depicting suicide that present it with irony, aesthetic portrayal, or inappropriate media coverage, potentially glorifying this serious act and downplaying its gravity. It focuses on the ethical aspects of creating and publishing such images, including the authors' intentions, aesthetic strategies, and their impact on society. The study examines how the glorification of suicide in photography may influence public perception and contribute to the normalization of this topic, which can have serious psychological and social consequences. The hypothesis is based on recent research regarding the influence of suicide media coverage on copycat behavior. The aim is to encourage discussion about the responsibility of creators and the need for an ethical approach to sensitive content, with an emphasis on empathy towards the bereaved and respect for the memory of the deceased.

Key words:

Suicide, photography, media practice, ethics, glorification

Čestné prohlášení a souhlas se zveřejněním

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a zdroje, které jsem použila.

Souhlasím se zveřejněním v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Poděkování

Ráda bych využila tento prostor a poděkovala Romanu Francovi za pomoc, cenné připomínky a empatický přístup při vytváření této bakalářské práce. Mé díky patří také všem, kteří mě v průběhu psaní jakkoliv podpořili.

Karolína Štiková

Glorifikace sebevražedných činů ve fotografii

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: Mgr. MgA. Roman Franc

Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha

Obsah

Úvod ……..…..…… 18

1. Kapitola

Počáteční vhled do problematiky……..…..…… 20

2. Kapitola

Vymezení pojmů a rozlišení základních přístupů ……..…… 21

2.1. Pojmy Wertherův efekt a mediální praxe ……..…..……..….. 32

3. Kapitola

Zobrazování sebevraždy ve výtvarném umění, literatuře a fotografii…… 37

3. 1. Sebevražda ve výtvarném umění …….……. 37

3. 2. Sebevražda ve fotografii ……...……. 39

3. 3. Rozdíly a podobnosti mezi sebevraždou

ve výtvarném umění a fotografii ..…….……..…..…… 39

3. 4. Konkrétní ukázky z výtvarného umění a literatury …….…..… 43

3. 5. Posmrtná fotografie …….. 50

3. 6. Souhrn kapitoly …….…… 52

4. Kapitola

Fiktivní x skutečná rovina…… 52

Hlavní část

Glorifikace sebevražedných činů ve fotografii …….…….…… 55

5. Kapitola

Etické normy a zodpovědná mediální praxe ……. 56

5. 1. Přání zemřelého a právo na soukromí ……..…….. 57

5. 2. Publikace a komercializace snímků ……..…….…… 59

5. 3. Zodpovědná mediální praxe a Wertherův efekt ……..…….. 60

5. 4. Shrnutí kapitoly ……..…..…..…. 66

6. Kapitola

Fotografie Evelyn McHale od Roberta C. Wiles ……..…. 67

6. 1. Kdo je Evelyn McHale a proč je důležité to znát? …….…….……. 67

6. 2. Souvislost fotografie od Roberta C. Wiles a Wertherova efektu …...…70

6. 3. Závěr kapitoly ……..…..……. 73

6. 4. Další příklady fotografií s podobnou problematikou ……..…..…. 73

7. Kapitola

Glorifikace sebevražedných činů coby prostředek uměleckého vyjádření skrze konceptuální fotografii ..……..……..…… 81

Závěr ……. 89

Zdroje obrazové přílohy ……..…..…..…… 93

Jmenný rejstřík ……..……..…… 95

Seznam použité literatury..……...……. 97

Seznam internetových zdrojů ……..…….……..…… 98

Upozornění, tato práce obsahuje citlivé záběry a informace o sebevraždách a zemřelých, včetně reálných fotografií.

Úvod

V této práci se zaměřuji na fotografie, které sebevraždu nevykreslují jako vážný čin, ale zobrazují ji s ironií, jako estetizovaný akt, nebo ji pouze dokumentují a následně nevhodně medializují. Berou tomuto činu tíhu a ukazují ho jako něco krásného, co je třeba opěvovat. Popírání vážnosti tohoto jednání může mít na společnost negativní psychologické a sociální důsledky. Soustředím se na rozebírání fotografických děl, která glorifikaci vyvolávají nebo podporují, přičemž komentuji formu jejich prezentace, záměr autora, kontext doby a s tím související způsob jejich medializace. Na první místo kladu etiku a zodpovědnost autora na působení a vliv na společnost, hledání empatie k pozůstalým a památce zemřelého. Rozebírám i konceptuální fotografie, na kterých je sebevražda inscenovaná. Cílem této práce je zkoumat, jakým způsobem přistupují autoři k takovým snímkům, proč jejich fotografie glorifikují sebevraždu, jaké estetické strategie používají, a jaký vliv může mít tento přístup na diváky. Do jaké míry mohou tyto fotografie ovlivnit vnímání sebevraždy a potenciálně přispět k jejímu napodobení? Mojí hypotézou je, že glorifikace sebevražedných činů ve fotografii může vést k normalizaci této tématiky, což má potenciál ovlivnit nejen vnímání fotografie, ale i širší společenský diskurz. Svoji hypotézu opírám o nedávné výzkumy Národního ústavu duševního zdraví a dostupné psychologické práce pracující s vlivem medializace sebevražedného jednání na společnost. Spektrum dokončených výzkumů o možných vlivech je široké, na jeho okraji ovšem stojí ten nejhorší možný scénář, tedy ten, kdy nevhodně medializovaná fotografie motivuje citlivého a psychicky zatíženého diváka k sebevraždě. Mým impulsem pro psaní této práce byl článek dostupný na veřejném médiu o fotografii „Nejkrásnější sebevražda“ od Roberta C. Wiles společně s výzkumem o narůstajícím množství sebevražd, především mezi mladými lidmi,

vydaným NÚDZ v roce 2024.1 K některým z fotografií jsou dostupné informace o postoji rodiny zesnulého ke vzniku a publikaci snímků, které jejich blízkého zachycují. Zkoumání způsobů, jakými byla fotografie pořizována a publikována, případně její dopady, jsou-li zmapované, je klíčové pro moji hypotézu. V žádném případě tato práce nemá nabádat k podobnému jednání, naopak považuji za důležité normalizovat komunikaci tohoto problému a převzetí odpovědnosti autora za vliv takových snímků. Stěžejní pro mé zkoumání jsou posmrtné fotografie známých lidí, celebrit, které mají prokazatelně velký vliv na široké spektrum společnosti. Hledám také etické kodexy a normy, o které by se fotografové mohli případně opřít, zvažují-li publikaci snímků s podobným tématem. Jelikož jsou tyto myšlenky prozatím jen málo probádané, tématu se věnuji spíše široce a méně do hloubky, snažím se vytvořit základní podnět k přemýšlení nad těmito otázkami a normalizovat uvažování nad možnými dopady zveřejnění fotografií s takto citlivým obsahem. Doufám, že se tato problematika dostane do širšího povědomí a díky mé práci se bude citlivěji zacházet se snímky zobrazující sebevražedný čin, ať už s těmi, které již existují, tak těmi, které budou dále vznikat. Ačkoliv neexistuje žádný zákon omezující publikaci takových snímků, zachování úcty a empatie k zemřelému a pozůstalých blízkých by mělo být vždy na prvním místě. Mým cílem je přinést téma zodpovědnosti za fotografování a publikaci snímků zachycujících sebevražedné jednání a podpořit empatické jednání vůči zesnulým a jejich blízkým. Cítím, že jako fotografové máme vliv na společnost, který je potřeba si připomínat a zvědomovat každý den. Téma vědomého zacházení s fotografiemi, včetně možných důsledků, zatím není příliš medializované a ačkoliv je tato práce jen „kapkou v moři", věřím že může být impulsem pro přehodnocení našich postojů k citlivým tématům. Mojí vnitřní motivací je i skutečnost, že se sebevraždou jsem se setkala velmi blízce a to dokonce dvakrát, období po ztrátě blízkého je velmi bolestivé a křehké, setkání se s takovými snímky, podanými nevhodným způsobem, bylo pro mne samotnou náročné. Myslím si, že ve stejné situaci se může ocitnout

1 NÁRODNÍ ÚSTAV DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ. Vychází první report k problematice sebevražd, obdobný dokument dosud chyběl [online]. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2024-07-16 [cit. 2025-03-20]. Dostupné z: https://www.nudz.cz/media-pr/tiskove-zpravy/vychazi-prvni-report-k-problematice-sebevrazd-obdobny-dokument-dosud-chybel

mnoho dalších lidí. Tady bych doplnila „a proto považuji za důležité tuto problematiku otvírat", nebo něco takového, je to takový neukončený.."

Tato práce obsahuje materiály pojednávající o sebevraždě, včetně fotografií z místa činu. Pokud cítíte, že je pro vás toto téma jakýmkoliv způsobem citlivé, zvažte její čtení. Sebevraždám lze předcházet, pokud se necítíte dobře, vyhledejte pomoc.

1. Počáteční vhled do problematiky

Sebevražda je tragický akt, který se v historii lidské kultury objevoval v různých formách, včetně literatury, malby a fotografie. Fotografické médium má zvláštní schopnost zachytit okamžik a přenést na diváka silné emoce, proti jiným výtvarným formám více reflektuje realitu a konkrétnost dané situace. Od prvopočátku fotografie se objevuje tendence vkládat do fotografií významy a jinotaje. Jako první fotografii snažící se přenést divákovi autorovu myšlenku vnímám fotografii „Sbohem krutý světe" od Hyppolita Bayard, z roku 1840, jež zobrazuje autora stylizujícího se do podoby utonulého muže. Bayard se vyfotil jako utonulý muž, aby demonstroval neštěstí, které prožíval, tedy odepření podílu na objevu daguerrotypie.[2] V tu chvíli ještě pravděpodobně netušil, jak klíčový bude jeho snímek pro dějiny fotografie a také že je prvním mužským aktem ve fotografii na světě.

Na snímek „Sbohem krutý světe" a jeho sdělení lze pohlížet z mnoha různých úhlů, mě však zaujala skutečnost, že je první fotografií zachycující inscenovanou sebevraždu a skrze tento akt Bayard promlouvá k publiku. Ačkoliv to není sebevražda skutečná, ale trochu odlehčená, se satirickým tónem. Bayardův snímek nevnímáme, jako by tam byl skutečný čerstvě zemřelý člověk, spíše jako autorovu hyperbolu. Vidím v tom první záchvěv tématu, kterému se budu věnovat. Využití sebevraždy, coby sdělovacího prostředku, její zlehčování, adorace a glorifikace. Těžko říct, jaký vliv měl Bayardův snímek na společnost v roce 1840, ale jaký vliv mají takové snímky dnes? Zaujal mě nedávný psychologický výzkum, hojně ho využiji v této práci, který tento

2 HIPPOLYTE Bayard [online]. Wikipedia: Otevřená encyklopedie, poslední úprava 22. 7. 2024 [cit. 2025-07-26]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hippolyte_Bayard

vliv zkoumal a potvrdil, že snímky s podobným obsahem jako „Sbohem krutý světe“ mají významný dopad na množství pokusů i dokonaných sebevražd. Výzkum od Národního duševního zdraví budu blíže rozebírat v hlavní části práce. Pokládám si tedy otázky – Jak velkou zodpovědnost mají přímo fotografové když publikují takové snímky? Může být tento vliv opravdu smrtící, nebo je to jen má domněnka? Co mohou nevhodně publikované snímky sebevražd způsobit?

Pro nastínění této problematiky budu rozebírat vybraná fotografická díla se stejnou tématikou, tedy fotografie postav stylizovaných do sebevrahů, nebo přímo zemřelých osob, které byly publikovány. Chci se věnovat tomu, jakým způsobem jsou fotografie publikovány, s jakým záměrem byly vyfotografovány a pro jaký účel je autor vytvořil. Společně se zasazením do kontextu doby ve které vznikly, mediální dostupnosti a formy jejich prezentace. Důraz bude kladen na estetické, vizuální a symbolické prvky, případně texty které sebevraždu glorifikují nebo zlehčují. Rozebírat také budu fotografie, které publikovány nebyly a nejsou veřejně dostupné z různých důvodů, především z důvodu zachování soukromí fotografovaných osob a jejich blízkých. Kontext jejich vlivu mi pomohou nastínit psychologické výzkumy z různých období a zemí.

Abychom se mohli do tématu dostat hlouběji, cítím potřebu popsat krátké porovnání mezi vnímáním zobrazení sebevražedného činu ve fotografii a výtvarném umění a vymezit pojmy, které budou v textu podstatné.

2. Vymezení pojmů a rozlišení základních přístupů

Vztah mezi sebevraždou ve fotografii a výtvarném umění je složitý, protože obě média zpracovávají tento tragický motiv odlišnými způsoby, přesto se v některých případech mohou společně prolínat a ovlivňovat. Zatímco výtvarné umění napříč dějinami frekventovaně zobrazuje sebevraždu prostřednictvím symboliky, idealizuje ji, tvoří ze zemřelých ideál krásy, nebo ji ukazuje jako tragédii a smutnou událost, fotografie, jako médium, které má tendenci být více „realistické“ a dokumentární, přináší jiný úhel pohledu, který se často zaměřuje na skutečný okamžik a čin. Vnáší do

snímků zachycujících sebevraždu reportážní prvky a mnohem více než výtvarné umění nám dává pocit skutečnosti a opravdovosti okamžiku.

Hyppolite Bayard stylizující se do podoby utonulého muže na jeho snímku z roku 1840. [1]

„Pojem glorifikace znamená oslavování někoho nebo něčeho. Někdy má však tento výraz mírně pejorativní (hanlivý) nádech, jeho použitím můžeme dát najevo, že obdiv k dané osobě, věci či události není zcela adekvátní, že ho považujeme za přehnaný, že ho velebíme až příliš.“3 Sebevražda, ať už reálná nebo fiktivní je vážný akt, vykonaný z vážného důvodu. Je nám zcela nepřirozená a proti našemu pudu sebezáchovy. Tím spíše cítím, že ji nelze zlehčovat, nebo využívat jako prostředek k vyjádření vtipu či satiry. Nadměrné velebení a oslavování , tedy glorifikace, odebírají činu vážnost, dávají ho do roviny běžnosti. Tento vliv znamená, že se sebevražda jeví jako dostupná a lehká věc, nikoliv jako akt devastující rodinu, přátele a život jako takový. Stává se snadno dosažitelnou a psychicky křehkému člověku se začne jevit jako

3 GLORIFIKACE. In: Co je to? Pojmy – Superia [online]. Superia.cz, [bez data vydání] [cit. 20.3. 2025]. Dostupné z: https://cojeto.superia.cz/ruzne/glorifikace.php

možné řešení skončení jeho života. Fotografie po sebevraždě prezentované nevhodným způsobem tento efekt podporují, a mohou takového člověka i přímo nabádat či inspirovat, jakým způsobem si vezme život. Někdy je těžké si uvědomit, že mezi sebou takové lidi máme, tíha přichází potichu a nemusíme si jí ani všimnout. O to spíše bychom se měli vědomě naučit na jejich přítomnost myslet a před prezentací citlivých fotografií se zamyslet dva kroky vpřed a zhodnotit, jaký vliv námi pořízená fotografie bude mít a jakým způsobem to můžeme ovlivnit. Výzkumy v tomto případě mluví zcela jasně.

Sebevražda je častým motivem i ve výtvarném umění, tato malba Smrt Chatteron z roku 1856 od Henryho Wallis zachycuje ženu po otravě. [2]

Vztah mezi zobrazením sebevraždy ve fotografii a ve výtvarném umění je složitý a vícevrstevnatý, protože obě média k tomuto tragickému tématu přistupují odlišnými způsoby – a to jak z hlediska formální estetiky, tak i z hlediska etiky a společenské odpovědnosti. Přesto však dochází k jejich vzájemnému ovlivňování, především v rámci vizuální kultury, kde hranice mezi uměleckou expresí, dokumentací a mediálním obrazem nejsou přísně definovány. Také na nás mají odlišný vliv, malba oproti fotografii postrádá prvek reálnosti. I kdyby byla sebevíce realistická, víme že není otiskem reality, je obrazem, který vymyslel a namaloval autor a se skutečností nemusí mít nic společného. Fotografie je vždy otiskem reality, ať už se jedná vyloženě o fotografii osoby, která spáchala sebevražedný čin, nebo o inscenovanou scénu. V obou případech obsahuje skutečné lidi a prostředí, jsme si jistí, že se čin opravdu stal a nebo se tak přinejmenším domníváme, pokud je inscenovaná do podoby skutečnosti.

Výtvarné umění frekventovaně reflektuje sebevraždu prostřednictvím alegorie, stylizace a ideálů tragické krásy. Často šlo o symbolický akt – sebereflexi existence, vzpouru proti společnosti, nebo romantizované zpodobnění bolesti a ztráty. Podobné principy využívá i literatura, obzvláště populární je kniha Příběh Mladého Werthera od spisovatele Johanna Wolfganga von Goetheho , které se později v textu budu ještě věnovat. Ústřední postava, mladý muž, spáchá sebevraždu z důvodu nenaplněné lásky. Podobný kontext má i příběh Romeo a Julie od spisovatele W. Shakespeara. V obou případech je sebevražda vykreslena jako způsob úniku od utrpení, příběhy jsou ovšem fiktivního charakteru. Naproti tomu fotografie, kvůli své schopnosti zachytit „realitu“ okamžiku, přináší zásadně jiný přístup: stává se svědkem nebo i aktérem události. Dokumentární fotografie může přímo reflektovat akt sebevraždy nebo jeho následky, čímž otevírá etická dilemata ohledně zobrazování lidského utrpení, hranice vkusu, ale také možného rizika medializace a glorifikace takového činu.

Aby byla tato práce srozumitelnější, vymezím a definuji nejčastější pojmy, které budu dále používat.

Julie utekla od neštěstí nenaplněné lásky dobrovolnou smrtí, později ji ze stejného důvodu následoval Romeo. Obraz od Frederica Leighton z roku 1856 je inspirován románem od W. Shakespeara, naplněn alegorickými motivy. [3]

Glorifikace a její podoby

Glorifikace, tedy oslavné vyzdvihování určité osoby, činu, ideje nebo jevu, může nabývat mnoha různých podob v závislosti na společenském kontextu, účelu a médiu, skrze které je realizována. Tradičně se glorifikace pojí s heroickým nebo národním vyprávěním, kdy jsou například historické osobnosti, vojevůdci či političtí představitelé vykreslováni jako hrdinové bez chyb, což slouží jako nástroj posilování kolektivní identity (viz *Náprstek, 2017*).[4] V kontrastu k tomu může existovat ironická glorifikace, která pomocí nadsázky a sarkasmu zdánlivě oslavuje, ale ve skutečnosti kritizuje, či zesměšňuje – například formou internetových „memů" či satirických pořadů. Jinou výraznou podobou je *romantická glorifikace*, jež idealizuje lásku, minulost, utrpení nebo rebélii, často za cenu opomíjení reality. Tato estetizace se hojně objevuje v umění a literatuře (*Barthes, 1977*).[5]

4 NAPRSTEK, Tomáš. Paměť národa a její proměny. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3702-5.

5 BARTHES, Roland. Mytologie. Překlad Josef Fulka. Praha: Dokořán, [2007] (2. vydání). ISBN 978-80-7363-359-2

Ve veřejném prostoru je častá *popkulturní glorifikace*, kdy se z antihrdinů, zločinců nebo kontroverzních postav stávají popkulturní ikony, čímž vzniká určitý paradox oslavovaného zla – příkladem mohou být postavy jako *Joker* nebo *Tony Montana* (*Jenkins, 2006*)[6]. Na tuto formu často navazuje *estetická glorifikace*, která místo obsahu zvýrazňuje vizuální nebo stylovou přitažlivost daného fenoménu, což je patrné zejména na sociálních sítích, kde dochází k estetizaci například duševních poruch, drog nebo násilí. Podobně může glorifikace působit i v reklamě a médiích, kde dochází k vytváření marketingových obrazů ideálu úspěchu, krásy, či životního stylu, který však často nereflektuje skutečnost (*Baudrillard, 1994*).[7]

Glorifikace Panny Marie, nebo také Oslavení Panny Marie, dřevoryt od Albrechta Dürera z roku 1504 zobrazuje pojem glorifikace v ßkontextu křesťanství. [4]

6 JENKINS, Henry. Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. New York: New York University Press, 2006. ISBN 978-0-8147-4281-5

7 BAUDRILLARD, Jean. Simulacra and Simulation. Překlad Sheila Faria Glaser. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994. ISBN 978-0-472-06521-9

Nezřídka kdy si pojem glorifikace můžeme spojit s náboženstvím, na obraze od Fra Angelico z roku 1424 je glorifikován Ježíš Kristus. [5]

Další formou je *nostalgická glorifikace*, kdy se idealizují minulé časy, často selektivním a zkresleným pohledem – například představa, že „za komunismu bylo líp“, která ignoruje represivní stránky režimu. Konečně existuje i *subverzivní glorifikace*, která záměrně vyzdvihuje to, co je společensky považováno za tabu, například anarchii, dekadenci či deviantní chování. V uměleckém kontextu pak hovoříme o *umělecké glorifikaci*, která oslavuje skrze tvorbu – malby, poezii, hudbu – často s cílem vzdát poctu nebo inspirovat (*Eco, 1984*)[8]. Každý z těchto přístupů ukazuje, že glorifikace není neutrální akt, ale odráží ideologii, záměr a hodnoty toho, kdo glorifikuje, i toho, kdo přijímá.

Frekventovaným a zásadním pojmem je **sebevražda** (*suicidium*) – tedy úmyslné ukončení vlastního života. Podle definice *Světové zdravotnické organizace* (*WHO*) jde o „čin, kdy si člověk úmyslně způsobí smrt.“ Je důležité si uvědomit, že sebevražda je komplexní fenomén, který není možné zjednodušit na jeden důvod – ovlivňují jej psychické, sociální, kulturní i existenciální faktory. V mediálním nebo uměleckém kontextu se sebevražda často stává symbolem hlubší existenciální krize, odcizení, protestu či zoufalství.

8 ECO, Umberto. Travels in Hyperreality: Essays. Překlad William Weaver. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, 1986. ISBN 978-0-15-191079-3

Sebevražda jako akt: **fikce versus realita**

Sebevražda je extrémně závažný lidský čin, který lze chápat jako psychologický, sociální, kulturní i filozofický akt. V reálném světě představuje zoufalé vyústění vnitřního utrpení a psychického rozvratu, často spojeného s depresí, traumaty nebo ztrátou smyslu. V kontrastu k tomu bývá sebevražda ve fikčním prostoru – v literatuře, filmu či umění – často stylizována do podoby silného dramatického nebo symbolického aktu, který nese estetický, etický nebo romantický náboj. Například v již zmíněné knize *Utrpení mladého Werthera* od *Goetheho* či v klasických tragédiích jako je *Romeo a Julie*, je sebevražda zobrazena jako důsledek hluboké lásky nebo citového pohnutí – a tedy jako akt s významovou hloubkou a vášní. Tato fikční reprezentace však může vést k idealizaci nebo nepochopení skutečné podstaty sebevraždy, která je v reálu bolestná, chaotická, často skrytá a hluboce traumatizující pro okolí (*Joiner, 2005*)[9].

Fikční zobrazování sebevraždy někdy nese riziko tzv. *Wertherova efektu*, tedy mediálně vyvolaného nárůstu sebevražedného chování v důsledku identifikace s postavou, která si sáhne na život (*Philips, 1974*)[10]. Právě zde se ukazuje zásadní rozdíl mezi narativním konstruktem a reálným aktem – zatímco v literatuře může sebevražda fungovat jako narativní vyvrcholení, ve skutečnosti bývá obklopena mlčením, stigmatem a hlubokým utrpením. Z psychologického hlediska se nejedná o vědomě racionální volbu, ale o důsledek silného vnitřního zoufalství, často zkresleného vnímání sebe samého i okolí. Z filozofického pohledu ji lze chápat jako existenciální rozhodnutí (*Camus, 1942*)[11], ale i zde je potřeba rozlišovat mezi *abstraktní reflexí* a *konkrétní lidskou zkušeností*.

Rozdíl mezi fikcí a realitou sebevraždy je tedy nejen v její podobě a účinku, ale i v následcích – zatímco v umění může mít „krásný“ nebo tragický dopad, ve skutečnosti zanechává bolestné ticho, pocit viny a ztráty. V tomto smyslu je důležité při

---

9 JOINER, Thomas. Why People Die by Suicide. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2005. ISBN 978-0-674-01901-0

10 PHILLIPS, David P. The influence of suggestion on suicide: substantive and theoretical implications of the Werther effect. American Sociological Review. 1974, roč. 39, č. 3, s. 340–354. DOI: 10.2307/2094294.

11 CAMUS, Albert. Mýtus o Sisyfovi. Překlad Dagmar Steinová. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0477-X.

,,Nejkrásnější sebevražda”, snímek z 1. května roku 1947 od studenta fotografie Roberta C. Wiles, zachytil ženu bezprostředně po skoku z Empire State Building. Bylo jí 23 let a snímek její smrti se rychle stal jedním z nejznámějších snímků sebevraždy na světě. [6]

zobrazování sebevraždy v médiích či umění volit citlivý a zodpovědný přístup, který nezamlčuje její tragické důsledky, ani ji nestylizuje do podoby estetického či romantického aktu.

S tím přímo souvisí pojem *estetizace smrti*, který označuje proces, při němž je smrt – jakožto přirozený, avšak společensky často tabuizovaný jev – stylizována, vizuálně či narativně zkrášlena a zbavena své bezprostřední hrůznosti. Tento přístup může vést k tomu, že je smrt vnímána spíše jako umělecký, kulturní nebo emocionálně podmanivý motiv, než jako fyzická a existenciální realita. Ve vizuálním umění a literatuře se smrt často objevuje jako estetický symbol melancholie, transcendence nebo romantického utrpení – příkladem může být motiv „krásné mrtvé ženy" v malbách *Prerafaelitů* nebo v poezii symbolismu (*Bronfen, 1992*)[12]. *Estetizace smrti* je rovněž přítomna v módě, popkultuře či reklamě, kde se vizuální prvky jako lebky, tmavé tóny nebo ikonografie pohřbu používají pro dosažení určitého stylu či atmosféry (např. gotický nebo *dark academia* estetický styl).

V digitální kultuře a na sociálních sítích můžeme sledovat například inscenované „romantické" zobrazování úzkosti, deprese nebo sebepoškozování, kde se bolest a smrt stávají estetickým obsahem. Tím se posouvá rovina vnímání – od empatie a vážnosti k vizuální přitažlivosti či dokonce módnímu výrazu. Tento trend vyvolává etické otázky ohledně hranic vkusu, zodpovědnosti a autenticity, podobné otázky, jaké se snažím vyvolat svojí prací. Nápodobně se i v médiích a filmu objevují stylizovaná, často až poetická ztvárnění násilí a umírání, kde estetika převažuje nad realismem – např. filmy *Quentina Tarantina* nebo umělecká díla *Larse von Triera*. Estetizace smrti se tak pohybuje na pomezí umění, kultury a společenské reflexe smrti, přičemž může sloužit jak jako forma zpracování úzkosti ze smrti, tak i jako kontroverzní nástroj komercializace a povrchní stylizace (*Sontag, 1977*)[13]

---

12 BRONFEN, Elisabeth. Over Her Dead Body: Death, Femininity and the Aesthetic. New York: Routledge, 1992. ISBN 978-0-415-90661-6.

13 SONTAG, Susan. O fotografii. Překlad Olga Kašparová. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1335-2

Snímek z filmu Melancholia (2011) od Larse von Triera nápadně připomíná postavu utonulé Ofelie obrazu Everetta Milllais. [7]

Pre-rafaelisté si estetizaci smrti oblíbili, protagonisty jejich obrazů jsou často ženy umučené nenaplněnou láskou. Na obraze ,,Nalezena utopená" (1850) od George Frederica Watts leží mrtvá žena vyplavená řekou Temže. [9]

2. 1. Pojmy *Wertherův efekt* a *mediální praxe*

Wertherův efekt

Glorifikace je tedy oslavováním nebo vyzdvihováním určité osoby, činu nebo události. V případě zobrazování sebevraždy je glorifikace problematická – může vést k neúmyslnému romantizování činu, což vytváří závažné společenské důsledky. Zejména u zranitelných skupin může docházet k tzv. ***Wertherovu efektu*****,** který jsem zmiňovala již dříve – nárůstu sebevražedných činů po medializaci podobných případů. Tento fenomén byl popsán už v 18. století po vydání *Goetheho* zmiňovaného románu *Utrpení mladého Werthera*, kdy se v Evropě rozšířila vlna sebevražd napodobujících hlavního hrdinu. Glorifikování činu sebevraždy z něj snímá vážnost, máme tendenci ho pak vnímat mnohem běžněji a neuvědomovat si plnou šíři jeho dopadu. Sebevražda nemá vliv jen na osobu tento čin páchající, ale také na široké spektrum dalších lidí, včetně rodiny a přátel. Zlehčování nejen takové smrti z ní dělá dostupnější možnost pro ohrožené skupiny lidí, velebením sebevraždy a oslavováním zemřelého vkládáme do společnosti všeobecnou představu, že sebevražda je akceptovaný čin, zasluhující velební a pozitivní pozornost. Tato pozornost není lákavá jen pro potenciální sebevrahy, ale také pro fotografy a média, kterým se hodí ji využít pro svůj prospěch a profitovat tak ze smrti cizího člověka. Přirozeně je tématem budícím zájem a osloví širší spektrum diváků, než jiné náměty. Formou lákavého nadpisu nás média „bombardují" senzačním obsahem a budí naší přirozenou zvědavost takové články a fotografie otevřít, tím se dostáváme do spirály. Větší zájem tvoří větší množství takových článků a fotografů profitujících na cizím neštěstí. Ve stínu této mašinerie na popularitu stojí lidé na které má publikovaná sebevražda přímý vliv, tedy blízcí zemřelého a lidé v nešťastné životní situaci, kteří jsou náchylní k takovému jednání. Problém není tolik v zachycení sebevražd, ale v tom jak je později se snímky zacházeno.

Etika zobrazování smrti

Zobrazování smrti je v moderní společnosti citlivé a zároveň nevyhnutelné téma, které vyžaduje zvláštní míru etické odpovědnosti. Smrt totiž není pouze biologickým

koncem života, ale i kulturně a emocionálně nabitým jevem, který se dotýká kolektivní paměti, truchlení i identity jednotlivců. Etika zobrazování smrti se zabývá otázkami, jak, kdy a v jakém kontextu lze smrt veřejně prezentovat, a jaké důsledky takové zobrazení může mít – pro pozůstalé, pro společnost i pro samotný vztah ke smrti jako takové.[14] V médiích je například potřeba zvažovat, zda zveřejnění fotografií obětí násilí, válek nebo nehod, není jen senzacechtivým narušením důstojnosti a soukromí (*Chouliaraki, 2013*)[15]. Podobně v umění nebo filmu mohou tvůrci balancovat mezi autenticitou, šokem a estetizací, přičemž hrozí, že smrt bude redukována na pouhý vizuální efekt nebo emocionální manipulaci (*Sontag, 2003*)[16].

Eticky problematické je také komerční nebo spektakulární využití smrti, například v reklamě, hororových filmech nebo televizních zprávách, kde se reálné lidské utrpení může stát pouhým prostředkem k udržení pozornosti diváka. Důležitou roli hraje i kulturní a náboženský kontext – co je považováno za pietní a etické v jedné společnosti, může být v jiné vnímáno jako necitlivé nebo neuctivé. Etika zobrazování smrti se rovněž týká způsobu, jakým smrt prezentujeme dětem, mladistvým či duševně zranitelným skupinám, a jaké narativy o smrti (např. hrdinské, tragické, očistné) ve společnosti převládají. V konečném důsledku nejde pouze o to, zda smrt zobrazovat, ale jakým způsobem, s jakou mírou soucitu, pravdivosti a zodpovědnosti – neboť způsob, jakým společnost mluví o smrti, významně formuje její vztah k životu. Smrt je přirozenou součástí života, je třeba ji netabuizovat a přijímat ji jako nezbytnou. Je to jen na nás, jakou formou budeme o smrti mluvit a jaké společenské postoje k ní vybudujeme.

Právě z tohoto důvodu je klíčové rozlišovat mezi zodpovědnou a nezodpovědnou mediální praxí. Zodpovědná praxe vychází z etických kodexů (např. *WHO, Press Council, IASP*), které doporučují o sebevraždách referovat citlivě, bez

14 WORLD HEALTH ORGANIZATION (WHO). Ethical considerations in developing a public health response to pandemic influenza [online]. Geneva: WHO, 2007 [cit. 2025-07-20]. Dostupné z: https://www.who.int/csr/resources/publications/ethical_considerations.pdf

15 CHOULIARAKI, Lilie. The Ironic Spectator: Solidarity in the Age of Post-Humanitarianism. Cambridge: Polity Press, 2013. ISBN 978-0-7456-4210-9.

16 SONTAG, Susan. Regarding the Pain of Others. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2003. ISBN 978-0-374-24858-1.

zbytečných detailů o způsobu, bez dramatizace a bez senzacechtivosti. Zahrnuje také nabídku pomoci a odkazy na krizové linky. Naproti tomu nezodpovědná praxe se vyznačuje exploatací tématu, jeho estetizací nebo banálním zobrazováním, které může mít negativní dopad na veřejné vnímání tématu a duševního zdraví obecně. Nevhodná mediální praxe je volena zejména pro zvýšení popularity a dosahu článku, navnazení diváků na něco senzačního, co v nich budí zvědavost. Častěji se s ní setkáme u bulvárních médií, bohužel se nezřídka kdy dostane i do médií veřejnoprávních či novinářských. Zatím neexistuje žádný způsob, jak lze zodpovědnou mediální praxi vymáhat. Břímě tedy leží na každém z nás, je v našich rukou, co a kde budeme publikovat.

Pojem ***trigger*** – v českém překladu spouštěč, označuje vnější podnět, který může u člověka vyvolat silnou emoční reakci, často spojenou s minulým traumatem, psychickou zátěží nebo zhoršením duševního stavu. V kontextu duševního zdraví tedy trigger neznamená běžné rozrušení, ale něco hlubšího – spouštěč úzkosti, ***flashbacku*** *(záblesk z minulosti který vyvolává silnou emoci)*, depresivní epizody nebo i sebevražedných myšlenek. Nevhodná mediální praxe napomáhá vzniku a šíření těchto spouštěčů.

Příkladem spouštěče může být obraz násilí, detailní popis sebevraždy, realistické fotografie mrtvých těl, nebo i konkrétní zvuky a slova, které připomínají traumatickou událost. V mediálním a uměleckém prostředí se proto často uplatňuje koncept tzv. ***trigger warning*** (varování před spouštěčem), tedy upozornění na obsah, který by mohl být pro některé diváky psychicky zatěžující nebo ohrožující. Varování nám před otevřením dává vteřinu na rozmyšlenou, zda se opravdu cítíme připraveni na citlivý obsah a případně možnost si tento obsah vůbec nezobrazit. Toto varování bohužel i snižuje množství diváků a lákavost dané fotografie či článku, což je pro média nežádoucí a neoblíbené.

Koncept ***trigger warning*** je zásadní klíč pro udržení mediálního prostoru bezpečným pro všechny uživatele. Já osobně v tomto kontextu vnímám fotografii jako nejcitlivější obsah, realističnost snímků násilí nebo scén po sebevražedném jednání ve

mně vyvolává mnohem více emocí, než třeba pouze čtení textu o takových činech. Nezohlednění tohoto aspektu může vést k neúmyslnému poškození diváka – například osob s depresí, úzkostmi nebo s vlastní sebevražednou zkušeností. Zde se opět ukazuje rozdíl mezi zodpovědnou a nezodpovědnou mediální praxí: zodpovědný autor či instituce počítá s různorodostí publika a respektuje možné psychologické dopady. To neznamená nutnost autocenzury, ale spíše ohleduplný rámec prezentace (např. umístění jakékoliv formy upozornění před instalaci výstavy, zvolení méně naturalistického přístupu, nabídka kontaktů či odkazů na pomoc apod.). Ačkoliv jsem zastánce práva svobodného projevu, tento způsob prezentace vytváří pro všechny bezpečnější veřejný prostor. Nadále však platí princip zodpovědné mediální praxe, tedy i přes předchozí *trigger warning* neprezentovat vážné činy glorifikujícím způsobem.

Z výzkumů vyplývá, že umělecký obsah může mít reálné psychologické důsledky. Jak uvádí např. *American Psychological Association (APA)*, „mediální zobrazování citlivých témat, jako je sebevražda, by mělo být vždy provázeno uvědomělým přístupem k citlivosti publika“ (*APA, 2019*). Fotografie má ze všech forem největší vliv, právě pro její přímou vazbu na realitu. Zvláště v uměleckém a fotografickém kontextu je pak třeba klást důraz na kritickou reflexi tvůrce – klást otázky jako „Proč toto téma zobrazujeme? Pro koho? S jakým záměrem?” Etický rámec tak nemusí nutně omezovat umělecký výraz, ale může ho naopak kultivovat a prohloubit jeho společenský dopad.

Pro lepší představu o použití *trigger warning* jsem vybrala článek pojednávající o knize *Utrpení mladého Werthera* dostupný online. Takové varování může napomoci budování bezpečnějšího mediálního prostředí pro celou společnost.[17]

17 CHERNY, Misha. How to Be a Nice Guy in 3 Easy Steps [online]. Literally Reviews, 2024-06-23 [cit. 2025-07-25]. Dostupné z: https://literallyreviews.substack.com/p/how-to-be-a-nice-guy-in-3-easy-steps

How to Be a 'Nice Guy' in 3 Easy Steps — THE SORROWS OF YOUNG WERTHER

a.k.a the one who pretends to be a girl's friend just to date her

CELINE
NOV 13, 2022

4 1 Share

Trigger warning: self-harm, su*c*de, SA

Dobrý příklad využití trigger warning (varování před spouštěčem), dříve než začneme číst se dozvíme, že následující obsah může obsahovat citlivé informace. Ilustrovaný je obrazem od François-Charles Baude (1880-1953), který se stal i přebalem jednoho z vydání Goetheho knihy. [10]

3. Zobrazování sebevraždy ve výtvarném umění, literatuře a fotografii

3. 1. Sebevražda ve výtvarném umění

Ve výtvarném umění je sebevražda často zobrazována v kontextu symbolického vyjádření, ať už jde o romantizaci, dekadenci, autorovu filozofii nebo náboženství. V malbě a sochařství je tento motiv často používán k prozkoumání hlubokých psychologických a filozofických témat – od smrti jako součásti života až po ztrátu cti, lásky, nebo vzdoru, jak jsme již mohli zpozorovat v obrazech jako *Ophelia* od *Johna Everetta Millaise*, kde je smrt stylizována do formy téměř snové krásy, nebo *Sebevražda Lukrécie* od *Hanse von Aachena*, zobrazující sebevraždu jako čin morální očisty a oběti. Tyto obrazy, naplněné symboly květin, vody, krve či světla, využívají vizuální jazyk k tomu, aby přenesly tragédii do sféry estetického prožitku. Sebevražda zde může nabývat až glorifikační roviny – je zobrazena jako krásný, avšak nezvratný akt, jenž vzbuzuje jak soucit, tak úctu. Silným trendem ve výtvarném umění byla symbolika *memento mori* – pamatuj na smrt. Motiv *memento mori* navíc podtrhuje existenciální napětí mezi životem a zánikem – smrt vlastní rukou je zde chápána jako gesto krajní svobody, ale i tragického paradoxu.

Ukončení života vlastní rukou je od nepaměti silný motiv, snad protože je to transformativní moment proti přirozenosti. V dílech zmíněných výše vnímám, že je ukončení života největší obětí, jakou může člověk dát.

Co je vlastně víc, než vlastní život?

Jak tyto odstavce o výtvarném umění přímo souvisí s fotografií? Myslím si, že znalost těchto principů ve výtvarném umění, coby předchůdci fotografie, nám pomůže vidět fotografie v o něco širším kontextu, protože tradice ztvárnění smrti jako estetického a zároveň existenciálního aktu přechází i do fotografie, která se v 19. a 20. století stává novým médiem pro zachycení těla a smrti – tentokrát s větší dávkou

realismu. Fotografie přebírá některé kompozice a symbolické prvky výtvarného umění, např. figurativnost, práci se světlem, symboliku, náměty, prostředí, ale zároveň vnáší do obrazu moment dokumentárnosti a nevyhnutelné pravdivosti. Fotografie skutečné sebevraždy nebo její inscenace – jako v případě série *Sebevraždy* od *Barbory Bálkové*, nebo kontroverzního snímku *Evelyn McHale (1947)*, nazývaného „nejkrásnější sebevražda“ – ukazují, jak silně může být vizuální obraz smrti ovlivněn estetikou. Vtomto bodě se spojuje výtvarné umění a fotografie: obě média mají schopnost zobrazit smrt nejen jako fyzickou skutečnost, ale i jako symbol, narativ a estetický objekt. Právě tím však vzniká etické napětí – mezi pietou a působivostí, mezi autenticitou a stylizací. V těchto případech navíc vidím malířskou výrazovost, dokážu si představit, že místo fotografií autoři stejným způsobem ztvárnily náměty v malbě. Skutečnost, že fotografie může zobrazit smrt v její nezkreslené materiálnosti, ale zároveň čerpá z vizuálního dědictví malby a kulturní ikonografie, ukazuje, že vztah mezi výtvarným uměním a fotografií v kontextu sebevraždy není jen formální, ale hluboce kulturní a emocionální. Obě média nám pomáhají uvažovat o smrti, ale zároveň riskují, že ji zjemní, estetizují nebo oddálí od její reálné hrůznosti. V tom je jejich síla i zodpovědnost.

3. 2. Sebevražda ve fotografii

Na rozdíl od výtvarného umění, kde je sebevražda vždy stylizována, fotografie jako médium bývá realističtější a přímo spojená se skutečností. V případě fotografií, které zachycují sebevraždu nebo její následky, je přítomnost fyzické reality nepopiratelná. V historii fotografie se téma smrti objevuje například ve spojitosti s válečnými fotografiemi, dokumentárními snímky, nebo v kontextu tzv. „posmrtné fotografie“, které vznikaly ve 20. století. Zatímco výtvarné umění tvoří estetizovanou a stylizovanou verzi sebevraždy, fotografie v tomto ohledu dokáže vykreslit skutečný, hrubý obraz smrti a její bezprostřední následky.

V 21. století, kdy je fotografie digitální a masivně přístupná široké veřejnosti, se tento fenomén stává stále více kontroverzním. Snímky jsou dostupné na sociálních sítích a veřejně přístupných médiích, což podněcuje kritický přístup k etickým otázkám

ohledně zveřejňování takových fotografií a jejich vlivu na veřejné vnímání těchto činů a duševního zdraví. Dříve, když masová média neexistovala, byl vliv mnohem menší, ale přesto, jak již bylo zmíněno, i kniha *Utrpení mladého Werthera* v roce 1774 přinesla nárůst sebevražedného jednání. Vinu tedy nemůžeme svalovat pouze na sociální sítě a široký mediální prostor.

Muž držící svoji mrtvou manželku si protíná hruď mečem. Epigonus ho vysochal již v antice v 2. století našeho letopočtu. [11]

3. 3. Rozdíly a podobnosti mezi zobrazením sebevraždy ve výtvarném umění a fotografii

Motiv sebevraždy byl ve výtvarném umění, konkrétně v malbě a sochařství, zpracován již dávno před objevením fotografie. Jedním z klíčových rozdílů mezi těmito dvěma médii je způsob, jakým přistupují k emocionalitě a realitě sebevraždy. Malba na nás působí vždy jiným mechanismem než fotografie skutečných osob. Výtvarné umění se často soustředí na přenesený význam a symboliku, kde smrt může být zobrazená jako transcendentní, estetická zkušenost. Na druhou stranu, fotografie vždy zachycuje realitu nebo její stylizaci a autentické prožitky, což přináší výzvy v kontextu, kdy takové

Lee Miller v roce 1945 vyfotografoval mladou ženu těsně po sebevraždě. Na první pohled vidíme podobnost s romanticky laděnými malbami zemřelých. [12]

Smrt paní Bovaryové z románu od Gustava Flauberta vyobrazená v cyklu Sebevraždy od Barbory Bálkové. Paní Bovaryová v zoufalé situaci neviděla jiné východisko, než otravu arzenikem. Z fotografie není znát tíha tragédie její smrti. [15]

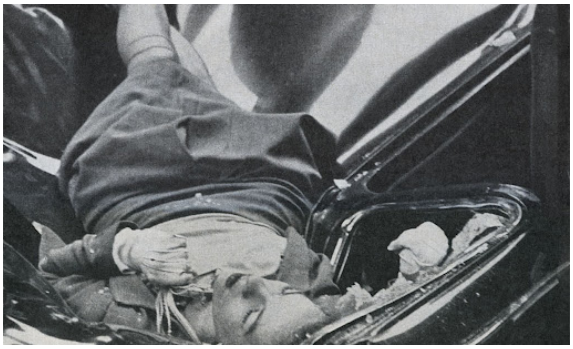

Pro porovnání jsem vybrala výřezy podobně laděných snímků, malbu Ophelia od E. Millais a fotografii od R. Wiles, která bude stěžejní pro tuto práci. Vidíme, že přístup je podobný, ale domnívám se, že vliv na diváka je diametrálně odlišný. V obou případech je smrt žen romantizovaná a krásně podaná. [13] [14]

zobrazení může být traumatizující a v některých případech riskantní z hlediska etického a psychologického dopadu na diváka. Sice fotografie může využívat podobný symbolický přístup, přesto je ale skutečným záznamem reality opravdové, nebo konstruované do scény.

Ačkoliv obě média mohou mít silný emocionální dopad, fotografie ztělesňuje fakticitu a okamžitost, zatímco výtvarné umění více experimentuje s ideály a symboly, což dává umělcům širší prostor pro interpretaci a vytváření estetických hodnot. Motiv sebevraždy v těchto dvou oblastech tak slouží jako nástroj pro vyjádření nejen tragédie, ale i pro prozkoumání komplexních témat jako jsou bolest, osamění, morálka a identita.

Téma sebevraždy jako uměleckého motivu bylo v historii výtvarného a literárního umění velmi přítomné a často bylo zpracováváno v různých podobách, od tragických osudů postav po filozofické a existenciální úvahy o životě a smrti. Tento fenomén se projevuje nejen ve vizuálním umění, ale i v literatuře, kde sebevražda bývá nejen symbolickým aktem, ale i způsobem, jakým autoři vyjadřují hluboké lidské emoce a tragédie.

3. 4. Konkrétní ukázky z výtvarného umění a literatury

Výběr výtvarných děl byl proveden s ohledem na jejich známost a popularitu, proto předpokládám, že většina z nich je čtenářům již známá a tak si k nim mohli vytvořit určité asociace ještě před samotným čtením mé práce. Nyní nabízím nový pohled na tato díla a vnímání sebevražd i smrti v konkrétních příkladech z výtvarného umění. Snažila jsem se vybírat ukázky z různých období, především mi šlo o hledání problematicky zobrazených sebevražd před vynálezem fotografie, která na výtvarné umění více či méně navazuje. Alegoricky pojaté zobrazení sebevražd v malbách a sochách je předvojem inscenovaných sebevražd ve fotografii a mohou být jimi přímo inspirované a ovlivněné. Výběr jsem tvořila na základě několika dalších, z mého pohledu důležitých aspektů. Především mi šlo o způsob nakládání s tématem sebevraždy, také souvislost s fotografií. To je důvod, proč jsem nevybírala díla abstraktní, nebo nefigurální, ale jen ta, která zobrazují osoby. Šířeji jsem hledala i různé varianty smrti vlastní rukou, zařadila jsem i díla (především literární), která sebevraždu neglorifikují, aby byl zřejmý rozdíl mezi způsoby pojetí této situace a fakt, že se tragická smrt dá vykreslit i citlivější formou. Fotografie sebevraždy může, ale nemusí být jen dokumentárním záznamem činu, malba pracuje s konceptem sebevraždy předtím než vznikne a je malována s původním záměrem zobrazit sebevraždy, jako sdělovací prostředek. Některé přístupy užité v malbě se později odráží i ve fotografii, nejčastěji je to dle mého hledání romantizace motivu a častější zobrazení žen než mužů.

Jedním ze světově nejznámějších obrazů s motivem sebevraždy je obraz *Ophelia* od britského malíře *Johna Everetta Millaise* z roku 1852, který zobrazuje postavu Ofelie z Shakespearovy tragédie *Hamlet*. Millaisův obraz spojuje estetiku dekadence s tragikou postavy, která se utopí ve vodách, což v divákovi vyvolává pocit melancholie a krásy zároveň. Tento přístup k sebevraždě je typický pro romantismus, kde byla smrt vnímána

Ofelie (1852), John Everett Millais [16]

jako součást hluboké vnitřní bolesti a nešťastné lásky.[18] Na obraze je Ofelie zobrazena coby utopené mrtvé tělo, přesto zůstává krásnou, bledou a křehkou dívkou. Leží uprostřed rozkvetlé scenérie, působí jakoby jen spala, celá kompozice obrazu nereflektuje vážnost situace, tedy smrt mladé dívky. Vnímání sebevraždy Ofelie jako krásného činu je pro veřejnost velmi nebezpečné. Moje blízká kamarádka, malířka a umělkyně využívala jméno *Ofelie* jako své umělecké jméno, obecně velmi adorovala romantické pojetí smrti. Tři roky zpět se ve svých 21 letech oběsila. Spojení glorifikace smrti v umění a špatného psychického zdraví mělo významný vliv na průběh i ukončení jejího života. Tato tragédie je také jednou z mých motivací pro psaní této práce, téma vnímám jako velmi závažné a málo diskutované ve veřejném prostoru. Nikdy nevíme, čím si opravdu prochází lidé kolem nás, včetně těch nejbližších. Pro člověka, který zažívá težké období, může být i takový obraz motivem pro napodobení a pokus či dokonanou sebevraždu. Viz *copycat suicide (nápodobná sebevražda)* a *Wertherův efekt*. Tento obraz mám velmi spjatý se svou výše zmíněnou kamarádkou a vzhledem k tomu, že je všeobecně velmi známý, myslím si, že je dobrým příkladem. V době vzniku obrazu nebylo téma duševního zdraví známé, nelze tedy autorovi vyčítat jeho zobrazení

18 TATE. The Story of Ophelia [online]. London: Tate, 2017-08-02 [cit. 2025-04-04]. Dostupné z: https://www.tate.org.uk/art/artworks/millais-ophelia-n01506/story-ophelia

Smrt Ofelie ztvárnil také malíř William Ireland (1775–1835). [17]

dívky, ale existují možnosti, jak tento obraz v současnosti kritičtěji vystavovat? Možná by si také zasloužil *trigger warning*, nebo zmínku o tom, že glorifikované pojetí sebevraždy může mít negativní vliv na diváctvo.

Podobně malíř *Hans von Aachen* ve svém obraze *Sebevražda Lukrécie (1592)* zobrazuje antickou postavu Lukrécie, která spáchala sebevraždu z důvodu zneuctění. Tento akt sebevraždy je zobrazen jako poslední, tragický čin ženy, která je obětována pro zachování cti a morálních hodnot. Lukrécie na obraze drží nůž, čerstvě zabodnutý do jejího vlastního srdce, v obličeji jí zůstává takřka euforický výraz, jako kdyby se snad zrovna stalo něco krásného.

Takový je první dojem, ale nic krásného se ve skutečnosti nestalo, sebevražda není krásným činem a neměli bychom se nechat zlákat k romantickému pohledu na ukončení jakéhokoliv života, ať už dobrovolnou či násilnou cestou. Stejně jako *Millaisův* obraz, i tento zachovává určitou estetickou hodnotu, která ospravedlňuje akt sebevraždy v rámci určitého kulturního a historického rámce.[19] Za připomenutí stojí, že obraz Lukrécie i Ofelie vycházejí z literární předlohy, příběhu který velebí smrt vlastní rukou. Jedním z důvodů, proč jsem toto dílo vybrala je fakt, že jde o další z velmi

19 MALINA, Jaroslav. Umění světa slovem a obrazem: Encyklopedie [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2018 [cit. 2025-04-25]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/umeni_sveta/encyklopedie.html

známých děl, kde se s činem sebevraždy nakládá velmi nešťastným způsobem, sebevražda je vykreslena relativně surovým způsobem bez zahalení do nepřímých gest. Lukrécie je stále živá, v momentě probodnutí nožem. Zobrazení sebevraždy jako krásného činu není nikdy ospravedlnitelné.

Sebevražda Lukrécie (1601), Hans von Aachen [18]

V literatuře se sebevražda objevuje, kromě děl zmíněných jako předlohy pro dosavadní ukázky obrazů, i v dílech jako *Anna Karenina* od Lva Nikolajeviče Tolstého, kde hrdinka, uvržená do bezvýchodné životní situace, spáchá vlastní smrt skokem pod vlak. V tomto případě jde o vyjádření vnitřního konfliktu a bolesti postavy, která nevidí jiný způsob, jak uniknout ze zoufalé situace. Tento akt však není glorifikován; je to spíše tragická, nešťastná volba, která odráží ruský realismus a kritiku společenských norem.[20] Smrt reflektuje tíhu činu Anny Kareniny a bolest kterou prožívá. Barbora Bálková nejen tuto sebevraždu paroduje ve svém již zmíněném cyklu

20 TOLSTOJ, Lev Nikolajevič. Anna Karenina. Překlad Taťjana Hašková. Praha: Leda, 2008. ISBN 978-80-7335-123-6

Klíčová scéna z filmu Anna Karenina (1914) kde se protagonistka chystá spáchat sebevraždu. [19]

Smrt Anny Kareniny na fotografii od Barbory Bálkové. [20]

Sebevraždy (2004 – 2009).[21] *Anna Karenina* je na její fotografii vyobrazena coby žena (autorka) ležící na dětském modelu železnice. Celý cyklus *Sebevraždy* je postaven na autoportrétech takřka parodujících tragickou smrt různých žen z výtvarného umění. Smrt Anny Kareniny se stala motivem němého filmu *Anna Karenina* z roku 1914 od ruského režiséra Vladimira Gardina.[22]

Naopak v Shakespearově tragédii *Romeo a Julie* představuje sebevražda postav výraz vášnivé lásky a tragického nedorozumění. Zatímco akt sebevraždy je zobrazen jako součást romantického a melancholického ideálu, jeho výsledkem je především zármutek a ztráta, nikoli glorifikace. Myslím si, že tento příklad z všeobecně známých děl je v pořádku, jelikož je vykreslen vážným a nikoliv zlehčujícím způsobem.

Tragický příběh Romea a Julie si vybral i August Rodin a ztvárnil několik soch nešťastné lásky. Tuto konkrétní vytvořil v roce 1905. [21]

21 ORTOVÁ, Pavla. Fotografie absolventů AVU po roce 2000. Diplomová práce. Praha: Institut tvůrčí fotografie, 2012. Dostupné z: itf.cz/dokumenty/itf-dp-12-fotografie-absolventu-avu-ortova-pavla.pdf

22 ANNA Karenina (1914 movie) [online]. Simple English Wikipedia, the free encyclopedia, last edited 7 June 2024 [cit. 2025-07-26]. Dostupné z: https://simple.wikipedia.org/wiki/Anna_Karenina_%281914_movie%29

V oblasti výtvarného umění je také třeba zmínit dílo *Sebevražda* (*Le Suicidé*) od *Edouarda Maneta (1877)*, která zobrazuje sebevraždu jako okamžik lidské křehkosti, ztráty a osamění. I když Manet vyobrazuje smrt přímo a bez romantizace, jeho způsob zobrazení může být vnímán jako komentář k dekadentnímu vnímání smrti v tehdejší společnosti.[23]

Sebevražda (1881) od Eduarda Manet je malou olejomalbou zachycující muže s pistolí čerstvě po ukončení svého života. Narozdíl od předchozích ukázek je malba méně romantizovaná, scéna je spíše realistického charakteru bez výrazných glorifikujících prvků. [22]

V současnosti se téma sebevraždy v umění znovu objevuje v různých kontextech a způsobech provedení. *Ludmila Smejkalová* ve své malbě *Sebevražda je sexy (2009)* upozorňuje na trend, kdy sebevražda v umění a populární kultuře začíná být vnímána jako estetický nebo recesivní akt, často s nádechem mladistvé rebelie a romantizace

23 MANET, Édouard. Le Suicide. 1877–1881. Olej na plátně, 38 × 46 cm. Základní sbírky E.G. Bührle Foundation, Curych. Dostupné z: https://www.manet.org/le-suicide.jsp

tragických osudů. Tento fenomén je spojován s moderními ideály krásy, volnosti a vyjádření osobní bolesti, což vede k určité glorifikaci nebo idealizaci tohoto tématu.[24]

Sebevražda je sexy (2009) od Ludmily Smejkalové přímo názvem glorifikuje sebevraždu. Velebení takového činu mu bere vážnost, zlehčování takového činu může mít devastující vliv. [23]

Sebevražda jako umělecký motiv tak zůstává silným a kontroverzním nástrojem pro vyjádření hlubokých lidských emocí, přičemž v průběhu času prochází různými proměnami – od dramatické tragédie, po estetizovanou romantizaci. Téma *memento mori*, tedy připomínání pomíjivosti života a nutnosti reflektovat smrt, se stává důležitým prvkem, který v různých obdobích dává této tématice nový význam.

24 SMEJKALOVÁ, Ludmila. Sebevražda je sexy. 2009. Sprej a akryl na plátně, 120 × 90 cm. Centrum pro současné umění Praha. Dostupné z: https://www.artlist.cz/dila/sebevrazda-je-sexy/

3. 5. Posmrtná fotografie

Posmrtná fotografie byla fenoménem 19. století. V této době ještě nebylo médium fotografie příliš rozšířené, fotografie byla drahá a vzácná věc, těžko dostupná běžnému obyvatelstvu. Pořizovaly se snímky jen nejvýznamnějších událostí v životě. Zpravidla se jednalo o svatební fotografie a posmrtné fotografie, které sloužily jako věčná vzpomínka na zemřelého. Svět sužovala epidemie smrtelných chorob, lidé, včetně dětí, umírali často a nečekaně. Posmrtná fotografie se fotila na dlouhý expoziční čas, na snímku s více lidmi byl tedy mrtvý nejvíce ostrý a vynikal tak mezi ostatními. Někdy se lidem domalovaly otevřené oči, aby zemřelý působil živě. Fotografie sice nebyla finančně dostupná, stále však byla levnější než malované portréty. Nejpopulárnější byly fotografie zesnulých dětí, často byly pro rodinu jediným způsobem, jak zachovat permanentní vzpomínku na někdy krátce žijící dítě. S vývojem a dostupností zdravotní péče se prodlužovala doba dožití dětí a posmrtná fotografie ztrácela na oblibě.[25]

Na fotografii vlevo má zesnulé dítě domalované oči, na snímku vpravo jsou děti stylizované do podoby spících dětí. [26]

25 BBC NEWS. Woman who led double life loses both families [online]. London: BBC, 29. 5. 2016 [cit. 24. 4. 2025]. Dostupné z: https://www.bbc.com/news/uk-england-36389581

Tento způsob fotografií mrtvých neshledávám eticky problematickým, snímky slouží primárně rodině, jako vzpomínka, žádným způsobem smrt nekomentují ani neglorifikují. Pro tyto účely si myslím, že může fotografie mrtvých sloužit dobře a bez negativního vlivu na diváctvo.

Posmrtná fotografie ženy. Na snímku je zachycena nejostřeji, proti dalším dvěma osobám se během dlouhé expozice vůbec nehýbala. [24]

Zesnulé ženy, vlevo s domalovanýma očima, vpravo ve spící stylizaci. [25]

3. 6. Souhrn kapitoly

Tento rozpis nabízí hlubší vhled do historického a kulturního kontextu, který obklopuje zobrazení sebevraždy v umění, a ukazuje, jak se tento motiv proměňuje a vyvíjí v průběhu času. Zároveň poukazuje na to, jakým způsobem umělci reflektují tento závažný fenomén. Téma smrti a sebevraždy je v umění napříč staletími klíčové. Možný vliv nevhodné prezentace přiměl psychology vytvořit velký výzkum a podle smrti hlavní postavy v knize *Utrpení mladého Werthera* i pojmenovat efekt, který na společnost má. Z ukázek je zřejmé, že se nejedná jen o obrazový materiál, ale i literární díla, které mohou tento nežádoucí efekt spustit.

4. Fiktivní x skutečná rovina

Dále bych ráda rozvedla dva hlavní fenomény, které vnímám jako důležité v souvislosti s tímto tématem. Různé přístupy k zobrazení a využití sebevraždy ve fotografii.

Na fotografické snímky nahlížím ze dvou perspektiv: buď jako na inscenované zobrazení fiktivní sebevraždy – například ve fotografii Sbohem, krutý světe od Hippolyta Bayarda, která má konceptuální charakter –, nebo jako téměř dokumentární záznam skutečné události, což ilustruje snímek Nejkrásnější sebevražda od Roberta C. Wilese. Tento kontrast mezi fiktivní a reálnou sebevraždou, a mezi romantickou a satirickou rovinou, ukazuje na rozdílné způsoby, jakými umění zpracovává téma smrti a jejího vykreslení.

Fiktivní sebevražda, jak ji zobrazuje Hyppolite Bayard ve své fotografii „Sbohem krutý světe“, představuje romantizovanou, estetizovanou smrt, která je uměleckým výtvorem, jež vyjadřuje vnitřní rozpoložení umělce, současně i satirický vzkaz diváctvu. Nevnímám, že by sebevražda v tomto snímku byla braná jako jakkoliv závažná událost. Bayardova fotografie se zaměřuje na symboliku, kde smrt není jen tragédií, ale také prostorem pro vyjádření jeho negativního postoje k situaci uznání vynálezu daguerrotypie. Přistupoval k vyfocení této fotografie konceptuálním

Inscenovaná fotografie Hyppolite Bayarda zachycuje ve skutečnosti živého muže – autora, který pouze předstírá domnělou sebevraždu. [27]

způsobem, tedy dopředu se rozhodl, co na fotografii bude, a poté sestavil scénu, jež to zobrazuje. Fotografie neobsahuje skutečnou mrtvou osobu, autor ji pouze předvádí a je nám to takřka zřejmé. Neadoruje skutečnou smrt, jen ji využívá jako sdělovací prostředek. Přesto vnímám fotografii jako problematickou, lze ji snadno interpretovat a publikovat škodlivým glorifikačním způsobem. Demonstrace nesouhlasu s přiznáním objevu daguerrotypie ukončením vlastního života, není morálně přijatelnou cestou. Život je to nejcennější, co máme, a negativní emoce lze vyjádřit mnoha jinými způsoby.

Na druhé straně reálná sebevražda, jak ji zachycuje Robert C. Wiles ve své kontroverzní fotografii „Nejkrásnější sebevražda“, se nachází na romantické rovině, kde je skutečný čin smrti prezentován estetikou, která vykresluje smrt jako krásnou událost zasluhující velebení. Žena si vzala život, protože věří, že nebude dostatečně dobrou manželkou.[26] Situaci vnímám jako velmi těžkou a frustrující – jak silnou tíhu musí člověk prožívat, aby se rozhodl zemřít vlastní rukou? Přesto je tato fotografie

26 SLACHOVÁ, Eva. Krása v troskách: Evelyn McHale a fotografie, která učarovala i smrti [online]. Médium.cz, 22. 5. 2025 [cit. 20.5. 2025]. Dostupné z: https://medium.seznam.cz/clanek/naturally-krasa-v-troskach-evelyn-mchale-a-fotografie-ktera-ucarovala-i-smrti-150309

prezentována jako objekt senzace. Wilesova fotografie, jejíž titulek zdůrazňuje její „krásu“, posouvá téma sebevraždy do sféry, kde je zpochybňována vážnost tohoto činu a jeho důsledky. Tento přístup může vyvolat neetické reakce a kritiku, jelikož glorifikuje akt sebevraždy, čímž ji činí součástí veřejné zábavy a sběru vlastní popularity skrze cizí neštěstí.

Tento kontrast mezi romantickou a satirickou rovinou ukazuje, jak rozdílné přístupy k sebevraždě mohou mít zásadní vliv na vnímání této tragédie a její dopad na společnost. Nejsem si jistá, který z těchto dvou vlivů vnímám jako škodlivější, ale není v mé odbornosti to posoudit, jelikož nejsem psychologem, nýbrž fotografem. V každém případě si stojím za tím, že akt sebevraždy v žádném případě nelze adorovat, glorifikovat či ho využít pro své zviditelní nebo prospěch. I po smrti má kterýkoliv člověk právo na důstojné zacházení.

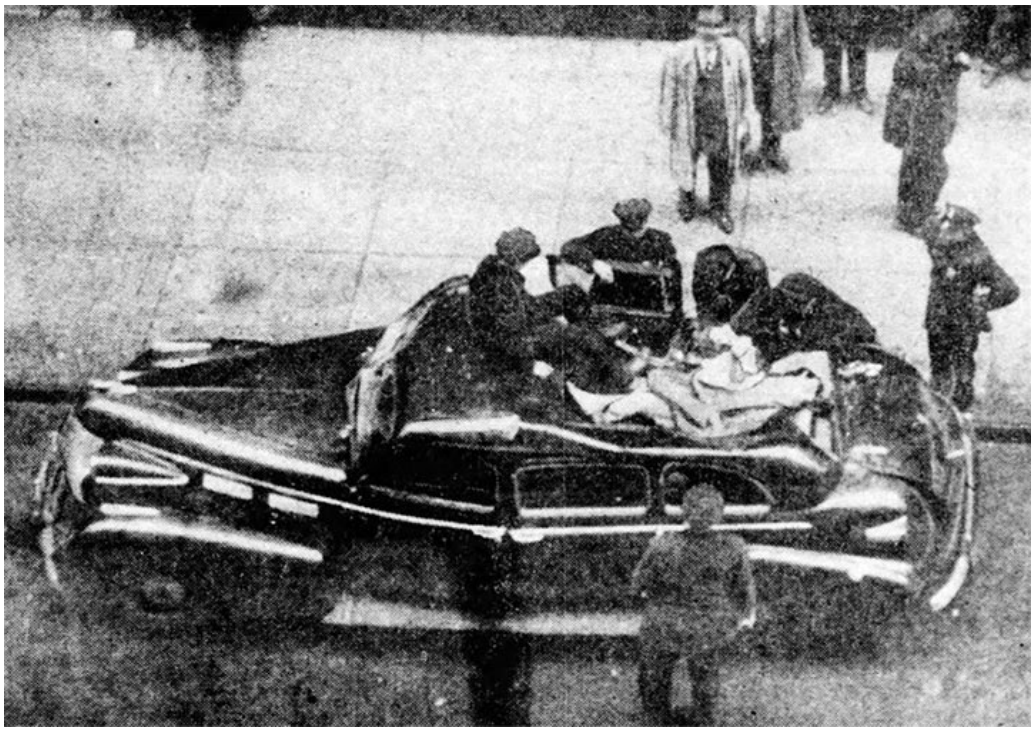

Sebevražda McHale byla zvěčněna z více úhlů, na této fotografii policie stále zajišťuje místo činu. [28] /fotografie z archivního zdroje

Hlavní část

Glorifikace sebevražedných činů ve fotografii

Pro porovnání jsem do hlavní části vybrala více fotografií, soustředila jsem se na snímky, které různě zobrazují sebevraždu, také jakým způsobem ji publikují a za jakým účelem byly vytvořeny. Těmito příklady se snažím demonstrovat problematiku nakládání s fotografiemi sebevražd. Ve výběru je zařazena i fotografie, která nikdy publikována nebyla, přesto víme, že existuje. Vnímám ji jako důležitou, protože zastupuje eticky správný způsob zacházení, respektující soukromí blízkých, i samotného zesnulého. Klíčový paradigmatický příklad zastupuje snímek *Evelyn McHale* od *Roberta C. Wilese*. Tato fotografie, respektive článek o ní pojednávající, mě přivedl k myšlenkám napsat práci věnující se tématu glorifikace sebevražd ve fotografii, zkoumání etických norem a různorodosti pojetí sebevraždy ve fotografii. Snímek jsem objevila náhodou, ve skutečnosti jsem nic takového nevyhledávala, ale při běžné

Portrétní fotografie mladé McHale. [29]

kontrole e–mailové schránky jsem nemohla očima minout velký titulek „Snímek nejkrásnější sebevraždy“: Žena ukončila svůj život kvůli strachu, že nebude dobrou manželkou“[27] Coby studentce fotografie mi to nedalo a nadpis jsem musela rozkliknout, co článek obsahoval je z této práce jasné. Kromě zvědavosti ve mně nadpis vyvolal spektrum dalších, zejména nepříjemných emocí. Pojem „nejkrásnější sebevražda” mě zasáhl silnou pejorativností, když jsem později zjišťovala podrobnosti o zobrazené ženě, bylo mi úzko. Jaké by to bylo, kdyby na fotografii byl někdo z mých blízkých? Snímek působí esteticky příjemně, na první pohled by mě nenapadlo, co obsahuje, ale informace k němu dostupné jsou velmi šokující – tak moc, až působí silně senzačně a lákavě k zobrazení. Evelyn McHale na fotografii vypadá, jakoby jen spala, nebýt nadpisů, myslela bych si, že je to jen inscenace nějaké divadelní scény.

5. Etické normy a zodpovědná mediální praxe

Etická stránka publikování fotografií sebevrahů je komplexní a vyvolává důležité otázky o respektování lidské důstojnosti a soukromí. Jedním z nejzásadnějších problémů je otázka, zda máme právo publikovat fotografie osoby, která ukončila svůj život a nemůže poskytnout informovaný souhlas. Tato otázka je zvlášť relevantní v situacích, kdy fotografie vznikne po tragédii, protože zesnulý již není mezi námi, nemá možnost rozhodnout o formě a publikaci své fotografie. Eticky správným postupem je tedy vždy pečlivě zvážit, zda zveřejnění fotografie neporušuje soukromí a důstojnost zemřelé osoby, případně zda nepoškozuje pozůstalé. Editoři často volí k publikaci fotografie emotivní a grafické, aby byly atraktivní pro publikum.[28] To tento etický problém prohlubuje. Zemřelý člověk má stále právo na soukromí a důstojné zacházení.

---

27 SLACHOVÁ, Eva. Krása v troskách: Evelyn McHale a fotografie, která učarovala i smrti [online]. Médium.cz, 22. 5. 2025 [cit. 20. 5. 2025]. Dostupné z: https://medium.seznam.cz/clanek/naturally-krasa-v-troskach-evelyn-mchale-a-fotografie-ktera-ucarovala-i-smrti-150309

28 HUSÁŘOVÁ, Jana. Postavení médií ve formování veřejného mínění: případová studie. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2023. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/zgt7j/bakalarska_prace_Husarova.pdf

5. 1. Přání zemřelého a právo na soukromí

Pokud osoba před svou smrtí napsala dopis, v němž výslovně vyjádřila nesouhlas s tím, aby její smrt byla zveřejněna nebo zachycena na fotografii, tento dopis by měl být považován za klíčový etický faktor. Takový dopis totiž napsala i již zmiňovaná žena z fotografie „Nejkrásnější sebevražda“ od Roberta C. Wiles.

doslovný text dopisu Evelyn McHale:

“I don’t want anyone in or out of my family to see any part of me. Could you destroy my body by cremation? I beg of you and my family—don’t have any service for me or remembrance for me. My fiance asked me to marry him in June. I don’t think I would make a good wife for anybody. He is much better off without me. Tell my father, I have too many of my mother’s tendencies.”[29]

překlad dopisu

Nechci, aby kdokoliv z rodiny nebo mimo ni viděl viděl jakoukoliv část mě. Mohl bys zničit mé ostatky kremací? Žádám tebe i rodinu, nechci žádný pohřeb, ani moji připomínku. Můj snoubenec si mě chce v červnu vzít za ženu. Nemyslím si, že bych mohla být komukoliv dobrou manželkou. Je mu mnohem lépe bez mě. Řekni mému otci, že jsem příliš podobná své matce, mám příliš mnoho jejích tendencí.

komentář

Nebýt nalezeného dopisu, asi bychom se nikdy nedozvěděli, co si Evelyn opravdu přála. Tím spíše mě to přivádí k otázce „Jak můžeme vědět, co si přáli ti ostatní mrtví na fotografiích? Nemají právo na soukromí a důstojné zacházení s jejich památkou?“ Při představě, že podobný titulek najdu na veřejném médiu o mém blízkém, doplněný o jeho fotografii čerstvě po smrti, mi běhá mráz po zádech. Pokud si uděláme takové srovnání s podobnou situací v našem životě, cítíme mnohem větší emoce, dotkne

29 CODEX99. Evelyn McHale – The most beautiful suicide [online]. Codex99, publikováno přibližně 2010 [cit. 2025-05-23]. Dostupné z: http://www.codex99.com/photography/43.html

se nás celá tato problematika opravdu zblízka. Pokud osobu účinkující v podobné situaci neznáme, mnohem snáze si ji odosobníme, podobně jako když sledujeme televizní noviny, kde se mluví o cizích mrtvých lidech, nebo čteme report z války. Představit si mrtvé jen jako bezejmenná čísla je mnohem jednodušší a příjemnější, ale za každým číslem se skrývají skutečné osoby. Evelyn se nám dokázala přiblížit svým dopisem a dotknout se naší mysli lidštějším dotekem, dotknou se nás ale stejně i ti další mrtví lidé na fotografiích? Jak by na nás celý její případ působil nebýt tohoto dopisu?

I jako laici si po přečtení dopisu dokážeme vydedukovat, že McHale prožívala nepřiměřenou psychickou zátěž, která ji dohnala až na kraj mrakodrapu, nemusíme ji nijak diagnostikovat, to není nijak důležité. Nálepkovat její smrt coby „nejkrásnější sebevraždu" a v titulku pokračovat slovy, „žena spáchala sebevraždu, protože se bála, že nebude dostatečně dobrou manželkou" je přinejmenším nevhodné, mně osobně to přijde i velmi hanlivé a neuctivé.

Respektování poslední vůle je v tomto případě zásadní. Publikování fotografie proti výslovnému přání osoby je nejen neetické, ale i morálně neakceptovatelné. Z pohledu respektu k lidské důstojnosti bychom měli brát v úvahu, že autor fotografie, když může mít umělecké nebo dokumentární záměry, nese odpovědnost za to, jakým způsobem jeho dílo ovlivňuje veřejnost, pozůstalé i samotného zemřelého.

Tento „trend", kdy je sebevražda prezentována jako forma uměleckého vyjádření nebo jako způsob, jak upoutat pozornost a zvýšit dosah a popularitu autora či média, by měl vyvolat kritiku v oblasti etiky a odpovědnosti autorů a platforem. Na některé lidi mohou mít takové fotografie nepříjemný impakt či je přímo vybídnout k napodobení takového jednání. Snímky navíc bývají označeny senzace chtivými názvy, jako již dříve zmiňovaný snímek od Roberta C. Wiles „Nejkrásnější sebevražda". Článek na populárním českém médiu nese celý název „ Snímek „nejkrásnější sebevraždy": Žena ukončila svůj život kvůli strachu, že nebude dobrou manželkou".30 Žádným způsobem nereflektuje vážnost sebevraždy mladé ženy, glorifikuje ji i využívá jako senzaci pro

30 SLACHOVÁ, Eva. Krása v troskách: Evelyn McHale a fotografie, která učarovala i smrti [online]. Médium.cz, 22. 5. 2025 [cit. 30. 5. 2025]. Dostupné z: https://medium.seznam.cz/clanek/naturally-krasa-v-troskach-evelyn-mchale-a-fotografie-ktera-ucarovala-i-smrti-150309

dosažení vyššího množství diváků. Normalizuje zveřejnění takové fotografie a nerespektuje soukromí a přání zemřelé přítomné na fotografii.

Pokud máme důkaz o výslovném přání osoby, aby její fotografie nebyla zveřejněna, měla by tato fotografie zůstat soukromou, nebo být sdílena jen s blízkými osobami zemřelého. Případné pokračování v publikování takového materiálu je nejen porušením etických zásad, ale také ukázkou neúcty vůči osobnímu rozhodnutí a vážnosti situace. Zodpovědnost autora fotografie spočívá nejen v hodnotách jeho díla, ale i v otázkách, jak jeho tvorba ovlivní vnímání citlivých témat u diváků a jaké dopady mohou mít na psychiku pozůstalých a širší veřejnosti.

5. 2. Publikace a komercializace snímků

Další etický problém spojený s fotografiemi zobrazující sebevražedný čin je jejich komercializace a potenciální obohacování se na takových snímcích. V současné době, kdy je digitální fotografie a její šíření na sociálních sítích snadno dostupné, je tento fenomén stále častější. Publikování těchto snímků za účelem zvýšení návštěvnosti nebo zisku je jasně senzacechtivé a může vyvolat vážné morální otázky. Obohacování se na tragédii může zanechat v divákovi pocit manipulace a zneužívání citlivých témat pro komerční účely, čímž se ztrácí respekt k hodnotám jako jsou lidská důstojnost a etická odpovědnost autora.

Zodpovědnost autora fotografie, která zachycuje sebevraždu nebo její následky, je tedy obrovská. Je nutné zvážit nejen uměleckou hodnotu, ale především etické dopady, které zveřejnění takového materiálu může mít na širokou veřejnost. Snímky, které by mohly traumatizovat diváky, neúměrně glorifikovat nebo trivializovat akt sebevraždy, by neměly být zveřejněny bez vážného zvážení všech aspektů, včetně souhlasu pozůstalých a respektu vůči soukromí a vůli zesnulé osoby.

5. 3. Zodpovědná mediální praxe a *Wertherův efekt*

„Ukazuje se, že zodpovědná mediální praxe může být jednou z efektivních intervencí vedoucích ke snížení nápodobného chování či pocitů (Zalsman et al., 2016). „Jedním ze zářných příkladů dobré praxe je 75% pokles sebevražd ve vídeňském metru po zavedení manuálu zodpovědné novinářské praxe, jehož dodržování bylo vyjednáno s většinou mediálních domů v Rakousku (Sonneck et al., 1994). Obdobný manuál v ČR vznikl v rámci iniciativy *Na rovinu* a měl by být dále aktivně šířen mezi novináři a diskutován s nimi jako součást širší destigmatizační kampaně prostřednictvím opatření 1.5.1 ve spolupráci se Syndikátem novinářů."[31]

„S tím souvisí také dostupnost ověřených, *evidence-based* informací. Mnohdy jsou uvedené zprávy velmi podrobné až návodné, romantizované anebo přehnaně senzační. To vše lze považovat za špatnou praxi, jenž může vést až k jevu nazývanému

Známá fotografie z protestů proti perzekuci buddhistů v jižním Vietnamu od Malcolma Browne je hořící Thích Quảng Đức. [30]

31 NÁRODNÍ ÚSTAV DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ. Národní akční plán prevence sebevražd 2020–2030 [online]. Praha: Sebevrazdy.cz, 4. 9. 2022 [cit. 30. 5. 2025]. Dostupné z: https://sebevrazdy.cz/wp-content/uploads/2022/09/Narodni_akcni_plan_prevence_sebevrazd_2020%E2%80%932030.pdf

Wertherův efekt. Název je odvozen od Werthera, protagonisty románu Utrpení mladého Werthera od J.W.Goetha, který se na konci příběhu rozhodne kvůli nešťastnému vztahu ukončit svůj život. Traduje se, že po publikování stoupla sebevražednost mladých lidí, kteří čin z knihy napodobovali. Popularizace sebevražd může vyvolat vlnu nápodob.

Stalo se tak například v souvislosti s úmrtím známých osobností jako Marilyn Monroe či Kurt Cobain nebo v případě upálení tibetských mnichů. Po smrti mnicha Thích Quảng Đức upálením se strhla lavina nápodobných činů, fotografie hořícího mnicha od Malcolma Browne se stala natolik virální, že ji hudební skupina Rage Against the Machine použila jako přebal svého debutového alba. Snímek byl klíčový i pro Malcolma Browne, významně mu pomohl k zviditelnění se ve světě a získal za něj Pulitzerovu cenu. *„Po smrti Thích Quảng Đức bylo jeho ohořelé tělo zpopelněno, během kremace však jeho srdce zůstalo nedotčeno. Buddhisté to proto interpretovali jako symbol soucitu (karuná) a začali Duca považovat za bódhisattvu."*[32]

Polévání mnicha Thích Quảng Đức před upálením. [31]

32 WIKIPEDIE. Thích Quảng Đức [online]. In: Wikipedie [cit. 6. 6. 2025]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Thích_Quảng_Đức

Ačkoliv tato událost není příkladem dobré mediální praxe, protestní smrt mnicha a její následná medializace napomohli k zavedení nových reforem, které měli zlepšit postavení mnichů ve společnosti. Tyto reformy však nebyly řádně plněny a situace eskalovala, stovky mnichů byly zatčeny či zabiti a mnoho dalších se po vzoru Thích Quảng Đức upálilo na veřejnosti za živa. Samotná fotografie má především dokumentární charakter i účel, Browne ji nepořizoval se záměrem smrt glorifikovat, ale negativní dopad na množství sebevražd měla přesto významný. V tomto případě tento vliv nemůžeme přisuzovat přímo fotografii, spíše celospolečenské situaci v zemi. Snímek je nešťastný především pro jeho návodnost a inspiraci k napodobení činu sebevraždy coby formy protestu. Není snadné hledat kde přesně leží etické hranice pro publikaci takových záběrů, nyní už nedokážeme zjistit, zda–li by počet sebevražd v případě, kdy by fotografie zůstala soukromou byl stejně vysoký. Lze předpokládat, že protestní upálení mělo za cíl odhalit vážnost společenských problémů, tudíž by protagonista vnímal pozitivně vznik a medializaci jeho činu. Na příkladu fotografie od Malcolma Browne se snažím demonstrovat, že problematika snímků sebevražd není nikdy černobílá a zasahuje do ní velké množství různých faktorů.

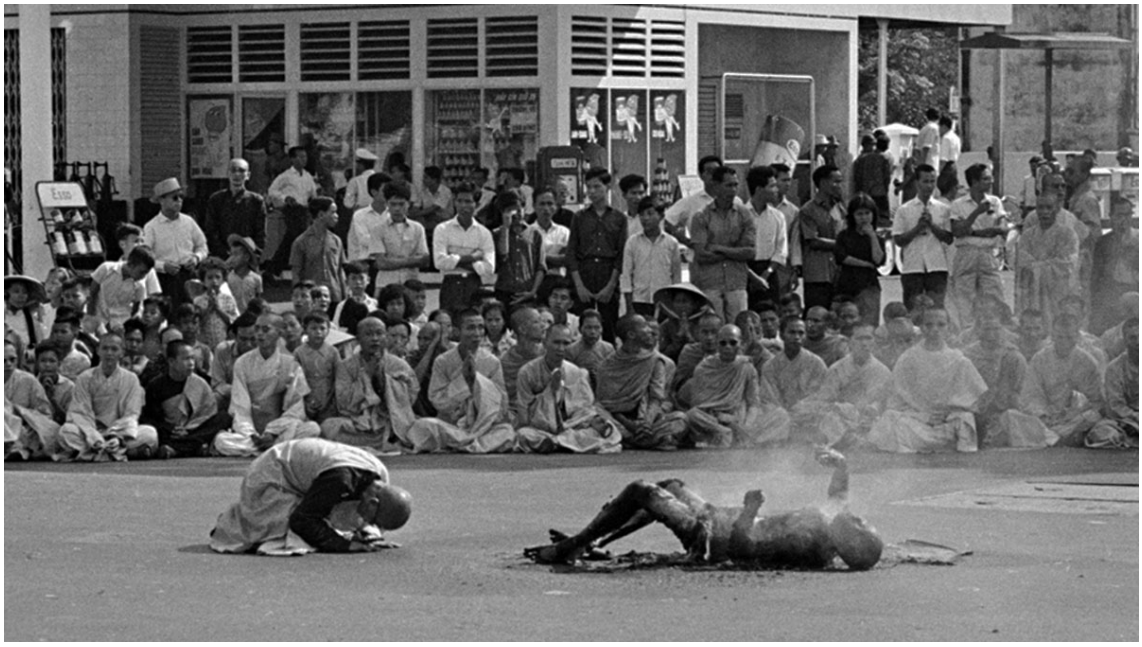

Malcolm Browne reportážně zachytil celý proces upálení. Na této fotografii je tělo již zcela ohořelé. [32]

Mnohé zahraniční země vypracovaly kodex, dle kterého musí média postupovat, pokud se rozhodnou o sebevražedném chování veřejnost informovat.“[33]

Výše popisovaný pokus z Vídně je základním potvrzením teorie Wertherova efektu. Předtím byl tento efekt jen hypotézou, která se nesnadno ověřuje. Data ale mluví jasně, správná, nebo žádná medializace sebevražedného jednání zachraňuje životy, vysoké procento poklesu sebevražd je i přesto překvapivé. Před zahájením tohoto pokusu bylo množství sebevražd nápodobou, tedy skokem pod metro vysoké. Potvrzuje to tedy fenomén *copycat suicide*, kdy se sebevrazi inspirují a konají na základě nevhodných článků.[34] Výzkum ke konkrétnímu případu sebevraždy Evelyn McHale není k dispozici, ale nárůst osob páchající sebevraždu skokem z Empire State building potvrzený je. Její případ navíc koluje médii dodnes s glorifikujícím komentářem. Lze tedy předpokládat, že i po tolika letech má její případ a fotografie negativní vliv na potenciální sebevražedné jednání. Ačkoliv je *Wertherův efekt* potvrzený výzkumy, stále neexistuje způsob vymáhání dodržení etického kodexu a omezení publikace a článků, které sebevraždy glorifikují.

V roce 2024 vydal *NÚDZ* (*Národní Ústav Duševního Zdraví, Klecany*) obsáhlou studii, která se věnuje narůstajícímu množství sebevražedného jednání. Ve zprávě „Hledání světla v temnotě**”** vydané *NÚDZ* je věnována pozornost i vlivu mediální praxe na problematiku sebevražd. Zpráva zdůrazňuje význam odpovědného a citlivého informování médií o sebevraždách, neboť nevhodné zpracování tohoto tématu může vést ke zvýšenému riziku napodobování suicidií (sebevražd) u dalších jedinců. Naopak odpovědné mediální hlášení může snížit riziko sebevražd a vést k vyhledání pomoci. Součástí iniciativy NÚDZ je i projekt ***Na rovinu***[35], který zahrnuje

---

33 PREV. Podpora duševního zdraví: podklady a argumenty pro jednání s rodiči – výzkum v oblasti sebevražd a jeho možnosti [online]. [s.l.]: iPrev, [2022] [cit. 18. 6. 2025]. Dostupné z: https://www.iprev.cz/podpora-dusevniho-zdravi-podklady-a-argumenty-pro-jednani-s-rodici-vyzkum-v-oblasti-sebevrazd-a-jeho-moznosti/

34 GOLDBERG, Lisa R. Reporting suicide as a public health issue: the role of the media. [online]. PubMed, 2007 [cit. 2025-07-20]. Dostupné z: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18082110/

35 NÁRODNÍ ÚSTAV DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ. *Media Guide: Doporučení pro média, jak mluvit o duševním zdraví a sebevraždách* [online]. 2021 [cit. 2025-06-18]. Dostupné z: https://narovinu.net/wp-content/uploads/2023/12/NA ROVINU_media_guide_2021.pdf

materiál pro média, který poskytuje jasné pokyny, jak zodpovědně a citlivě zpracovávat mediální obsah týkající se duševního zdraví. V rámci tohoto materiálu je uveden kontrolní seznam pro zodpovědné zpracování zpráv, který zahrnuje následující doporučení:

1. Reportování jako problém veřejného zdraví: Informovat o tématu sebevražd jako o problému veřejného zdraví a zahrnout příběhy o naději, léčbě a uzdravení.
2. Poskytování informací o pomoci: Uvádět informace a odkazy na vyhledání pomoci, varovné příznaky rizika sebevraždy a kontakty na linky důvěry či krizová centra.
3. Používání vhodného jazyka: Vyhýbat se jazykovým formulacím, které mohou podporovat stigmatizaci tématu a šířit mýty.
4. Zdůraznění pomoci a naděje: Příběhy o uzdravení díky vyhledání pomoci jsou významné a působí především pro lidi v riziku sebevraždy.
5. Konzultace s odborníky: Před zveřejněním obsahu se poradit s odborníky z oblasti prevence sebevražd či duševního zdraví.

Tato doporučení jsou součástí širšího úsilí NÚDZ o zlepšení mediální praxe a snížení stigmatizace spojené s duševním zdravím. Projekt *StigmaWatch*, který je součástí iniciativy *Na rovinu*, monitoruje mediální obsah týkající se duševního zdraví a upozorňuje na případné nevhodné formulace.

Například se doporučuje vyhýbat se detailnímu popisu metod sebevraždy, jako je specifikace typu a dávky léků nebo výšky mostu, z něhož dotyčný skočil, protože tyto informace mohou sloužit jako návod pro ostatní.[36]

„ Obdobný princip pak platí i u fotografií nebo videí z místa sebevraždy."[37]

---

36 NÁRODNÍ ÚSTAV DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ. Materiály [online]. Klecany: Sebevrazdy.cz, [2022?] [cit. 18. 6. 2025]. Dostupné z: https://sebevrazdy.nudz.cz/materialy/

37 Kadeřábková, Milada. Že jsou duševně nemocní nebezpeční? To je mediální mýtus, říká odbornice z NUDZ [online]. Flowee.cz, 23. 7. 2019 [cit. 18. 6. 2025]. Dostupné z: https://www.flowee.cz/clovek/6942-ze-jsou-dusevne-nemocni-nebezpecni-to-je-medialni-mytus-rika-odbornice-z-nudz

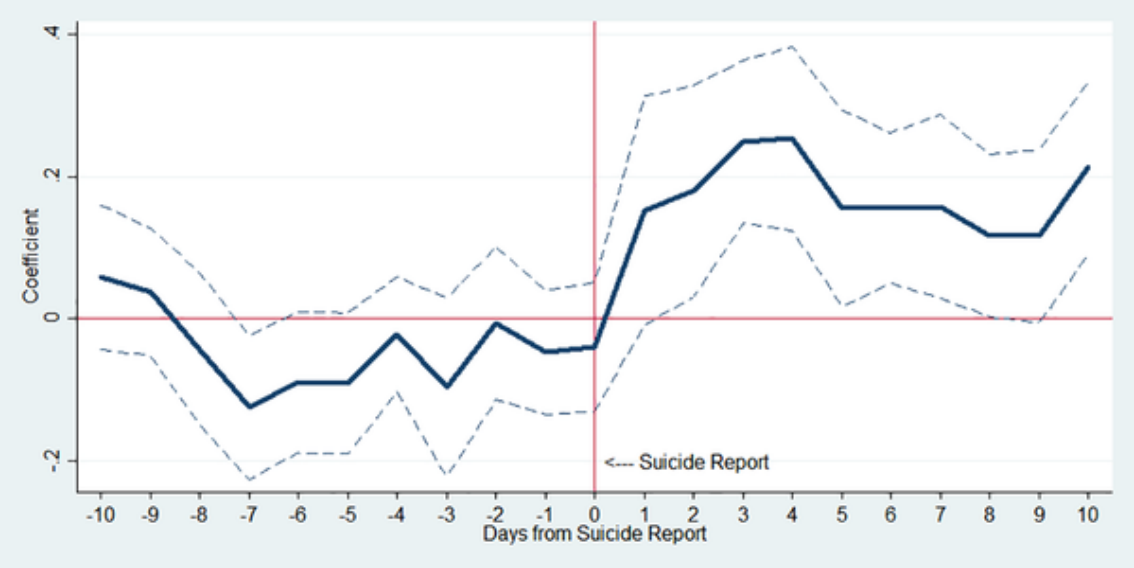

Graf znázorňuje počet zaznamenaných sebevražd před publikací sebevraždy známé osobnosti a po ní. Z grafu je zřejmé, že sebevražedné jednání prudce stouplo po této publikaci. [33]

Obrazový materiál, především fotografie, mohou mít mnohem větší vliv na duševní zdraví, než samotný text. Pokud je použita autentická fotografie konkrétního člověka, je zapotřebí mít souhlas s publikací. Média u článků pojednávajících o sebevraždách často na fotografiích stereotypně zobrazují osoby s psychickým onemocněním. Typický námět těchto fotografií je např. člověk schoulený na posteli, sedící v tmavém koutě nebo mající hlavu nešťastně v dlaních. Vzbuzují bezmoc a zoufalství, navíc dávají falešný dojem, že nemocný člověk či budoucí *sebevrah* takto vypadá, přitom je dost běžné, že bychom na něm ve skutečnosti žádný problém nezpozorovali, vypadá totiž stejně, jako ostatní lidé.[38] Sebevraždám se dá předcházet, vhodné zacházení s materiály obsahujícími sebevraždy může zachraňovat životy. Nemyslím si, že by kdokoliv publikoval takto citlivé fotografie s cílem někomu ublížit či zabít, téma duševního zdraví je stále tabu, ačkoliv jsme na dobré cestě zlepšit celospolečenské povědomí o těchto problémech. Věřím, že otevřením tématu etického a empatického zacházení s citlivými obsahy dokážeme vytvářet bezpečnější mediální prostor pro všechny.

38 NA ROVINU. Media guide [online]. Praha: Na rovinu – o duševním zdraví a nemoci (instituce Národního ústavu duševního zdraví), 2021 [cit. 21. 6. 2025]. Dostupné z: https://narovinu.net/wp-content/uploads/2023/12/NA-ROVINU_media_guide_2021.pdf

5. 4. Shrnutí kapitoly

V kapitole zmíněný „media guide" Na rovinu shrnuje důležité informace o zacházení s fotografiemi sebevrahů a psychicky nemocných lidí, efektivně popisuje způsoby, jak s takovým materiálem a informacemi zacházet, a také jaké důsledky může mít nesprávná medializace těchto případů. „*Wertherův efekt*, demonstrovaný v této práci na příkladu a dopadech fotografie upáleného Thích Quảng Đức, by měl být znám všem fotografům, kteří své snímky sdílejí s veřejností."

Kladu si za cíl toto téma přiblížit komukoliv, včetně laiků i profesionálů. Chci apelovat na etickou odpovědnost při zacházení s fotografiemi tragických činů. Zveřejňování těchto snímků by mělo být prováděno po zohlednění všech etických a psychologických důsledků. V mnoha případech by bylo správné fotografie zničit, ponechat soukromé nebo je alespoň nezveřejňovat, pokud to přání zemřelé osoby, případně jejích blízkých nevyjadřuje jinak. Umělecká hodnota díla nikdy nesmí ospravedlnit porušení etických zásad a důstojnosti lidského života. Tuto zodpovědnost bychom měli cítit všichni sami za sebe bez nutnosti vzniku správního orgánu jenž by ji vymáhal. V žádném případě nechci jakkoliv omezovat svobodu projevu nebo tvorbu. Důležité je vnímat, že tento problém není černobílý a přemýšlet v širším kontextu činu, důvodu pořízení fotografie a její publikace.

6. Fotografie *Evelyn McHale* od Roberta C. Wiles

Snímek *Evelyn McHale* je jeden z nejslavnějších snímků sebevraždy na světě. V 60. letech 20. století byl natolik populární, že ho Andy Warhol použil pro své dílo *Suicie: Fallen Body (1962)*. Tato fotografie mě zaujala na komerčním zpravodajském médiu, viz 5. kapitola.[39] **S**polečně s fotkou zemřelé Evelyn McHale. Tento titulek vnímám jako velmi problematický, nejen že glorifikuje tak vážný čin, dobrovolnou smrt člověka, ale je ukázkovým příkladem nezodpovědné mediální praxe, snadno může zapříčinit *Wertherův efekt* a mít škodlivý vliv na obecenstvo. Článek nebyl nijak skrytý ani opatřen varováním, že obsahuje citlivý obsah. Myslím si, že Evelyn McHale si zaslouží krátký úvod o ní, aby byla vnímána více jako člověk a ne jen jako rekvizita sloužící pro zviditelnění se fotografa a médií její posmrtnou fotografii publikujících.

6. 1. Kdo je Evelyn McHale a proč je důležité to vědět?

Evelyn McHale se narodila 20. září 1923 v Berkeley v Kalifornii jako šesté ze sedmi dětí Vincenta a Helen McHale. Její otec pracoval jako bankéř a rodina se několikrát stěhovala kvůli jeho zaměstnání. V roce 1930 se přestěhovali do Washingtonu, D.C., a později do obce Tuckahoe v New Yorku, kde Evelyn navštěvovala Eastchester High School. Jako dospívající dívka čelila Evelyn častým změnám prostředí, což pro ni nebylo jednoduché.

Evelynina rodina, včetně její matky, která pravděpodobně trpěla depresí, což vedlo k napětí v rodinném životě, byla poznamenána těžkostmi. V roce 1940 se její rodiče rozvedli, a Evelyn se po rozvodu přestěhovala k otci do St. Louis, kde dokončila střední školu. V tomto období byla popisována jako tichá, ale schopná vést inteligentní rozhovory o širokém spektru témat.

---

39 SLACHOVÁ, Eva. Snímek „nejkrásnější sebevraždy“: Žena ukončila svůj život kvůli strachu, že nebude dobrou manželkou [online]. Medium.cz, 9. 5. 2024 [cit. 21. 6. 2025]. Dostupné z: https://medium.seznam.cz/clanek/eva-slachova-snimek-nejkrasnejsi-sebevrazdy-zena-ukoncila-svuj-zivot-kvuli-strachu-ze-nebude-dobrou-manzelkou-61873

Po maturitě se Evelyn připojila k *Women's Army Corps* (ženský armádní sbor) a během druhé světové války sloužila jako operátorka kancelářských strojů v Jefferson Barracks poblíž St. Louis. Po návratu z vojenské služby se přestěhovala na Long Island, kde žila u svého bratra a jeho ženy. Zde našla práci jako účetní v Manhattanské firmě.

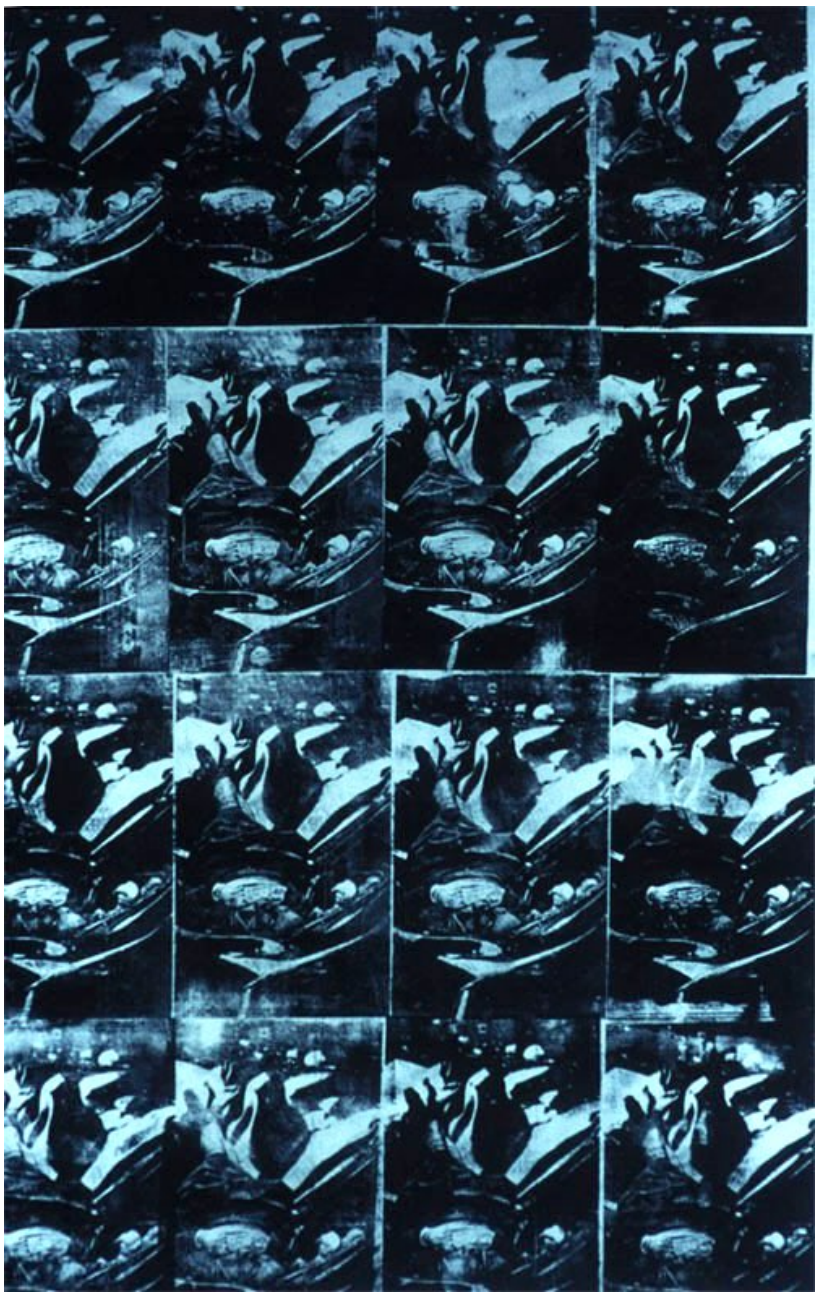

Andy Warhol, Suicide (Fallen Body) 1962, replikuje posmrtnou Evelyn McHale a vytváří pro Warhola typickou pop-art kompozici. [34]

V roce 1945 potkala Barryho Rhodese, bývalého armádního navigátora, který studoval inženýrství na G.I. Bill. S Barrym se zasnoubili a plánovali svatbu na červen 1947. Přestože se jejich vztah zdál být pevný, Evelyn čelila vnitřním obavám a nejistotám o své schopnosti být dobrým partnerem. Tato nejistota a její obavy z potenciálního neúspěchu zvládnutí role manželky, byly častým tématem jejich rozhovorů.

Evelyn byla popsána jako inteligentní, ale tichá mladá žena, která byla ve svých osobních vztazích citlivá a často se trápila nad svými nedostatky. Přesto byla velmi vděčná za podporu své rodiny a přátel. Kromě toho si ráda užívala různé kulturní zážitky, včetně kina, její oblíbený film byl T*he Girl of the Golden West*.[40]

Evelyn McHale v dětství a její mladší bratr Paul. [35]

Předchozí odstavec se může zdát nadbytečný či nesouvisející s touto prací, myslím si však, že je důležité vědět co nejvíce informací pro jasnější představu o Evelyn McHale coby o člověku. Odosobnění lidí dává prostor glorifikujícímu vnímání

40 CODEX99. Evelyn McHale – The most beautiful suicide [online]. Codex99, publikováno přibližně 2010 [cit. 2025-06-28]. Dostupné z: http://www.codex99.com/photography/43.html

jejich fotografie, jejich příběh nám pomáhá se s daným člověkem ztotožnit a nevnímat ho jako senzaci, dodává hloubku a vážnost vzniklé situaci. Pokládám si otázku: „Zajímal by vás příběh Evelyn McHale, kdybyste neznali její tragický konec a neviděli její posmrtnou fotografii? Nebo nás zajímá jen protože tragicky ukončila svůj život a proti své vůli byla vyfocena a publikována?“ Tyto otázky vnímám jako nejdůležitější myšlenky této práce. Nakolik je naše vnímání Evelyn McHale ovlivněno informací a fotografií o její smrti? Zajímá nás vůbec něco víc, než jen to?

30. dubna 1947 naposledy navštívila svého nastávajícího muže a další den ráno odjela zpět do New Yorku. Dopoledne se vydala na prohlídku *The Empire state building*, po cestě napsala svůj poslední vzkaz, jehož text jste v této práci četli již dříve. Na pokladně si zakoupila vstupenku na vyhlídkovou plošinu, kde zanechala své osobní věci, včetně vzkazu, a skočila dolů. Dopadla na Cadillac ve chvíli, kdy kolem šel již zmiňovaný Robert C. Wiles, který vzápětí vyfotil onu známou fotografii. Nebyl jediný fotograf, její tělo si stihlo vyfotit více lidí, jejich fotografie ovšem nejsou tak známé, případně nebyly nikdy zveřejněny. Její sestra později identifikovala její tělo a splnila jí poslední přání, konkrétně nemít hrob ani pohřeb.[41]

6. 2. Souvislost fotografie od Roberta C. Wiles a *Wertherova efektu*

Evelyn byla 12. člověkem který spáchal sebevraždu skokem z *Empire State building*, její smrt rychle obletěla média a stala se tak populárním a lákavým tématem.

Byla součástí tragických tří týdnů, kdy skokem z této budovy spáchalo sebevraždu dohromady 5 osob. Z této statistiky je důsledek špatné mediální praxe v záležitosti popularizace sebevraždy Evelyn McHale jasný. Glorifikace tohoto činu přitáhla velké publikum, z nějž několik lidí přímo ovlivnila v rozhodnutí ukončit svůj život. Romantizovaná lákavá fotografie Evelyn je ještě více návodná.

41 CODEX99. Evelyn McHale – The most beautiful suicide [online]. Codex99, publikováno přibližně 2010 [cit. 2025-06-28]. Dostupné z: http://www.codex99.com/photography/43.html

Reportážní snímek z šetření sebevraždy Evelyn McHale publikovaný v Louisiana Daily World. [36] /fotografie z archivního zdroje [36]

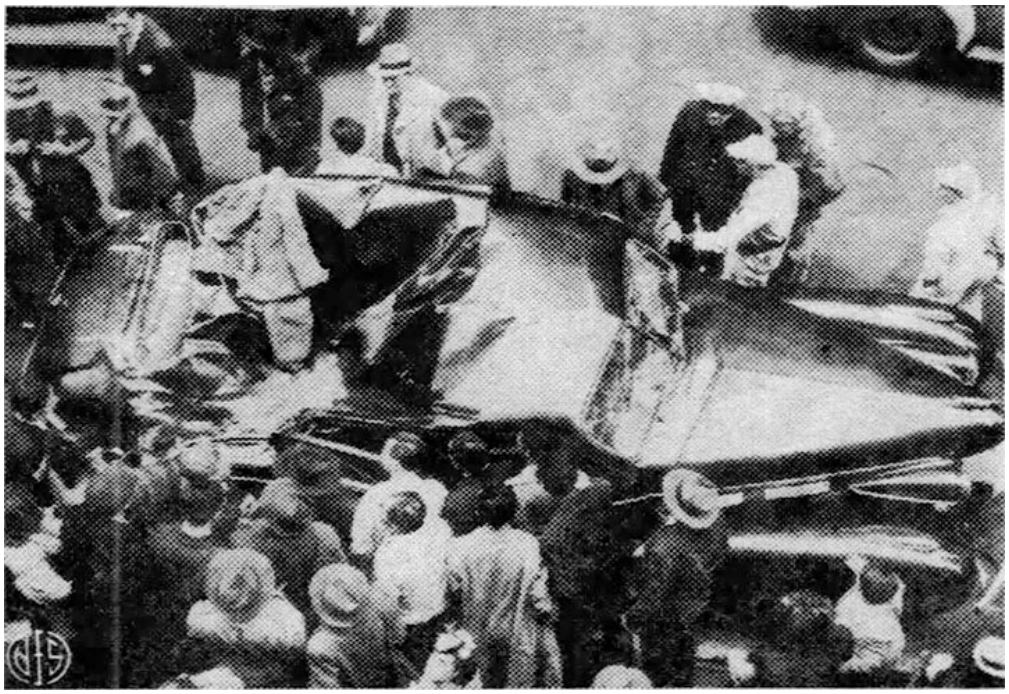

Snímky od ostatních fotografů, převážně novinářů, mají více reportážní charakter. Podávají nijak neromantizovaný report z místa tragédie a neglorifikují sebevraždu mladé ženy. Tato fotografie byla publikována v deníku Louisville Courier-Journal. /fotografie z archivního zdroje [36]

Jak zmiňuji již dříve, tento impakt na společnost v oblasti sebevražedných činů se nazývá Wertherův efekt, nebo také Copycat suicide.42 Volně lze tento termín interpretovat jako „sebevražednou nákazu". Po medializaci sebevraždy, obzvláště s glorifikujícím či romantickým laděním lze sledovat prudký nárůst sebevražedných pokusů a činů. Největší vliv má tato medializace na osoby podobného věku, pohlaví a rasy, jako je původní osoba spáchající sebevražedný čin, opakují se i ve stejné lokalitě. Tento jev lze pozorovat nejčastěji při smrti celebrit, jako byl například Curt Cobain. Jednou z prvních zaznamenaných vln Wertherova efektu, byly narůstající sebevraždy po vydání románu Smrt mladého Werthera (1774, Goethe) po kterém byl tento jev později pojmenován. V románu se mladý Werther zastřelí pistolí poté, co je odmítnut ženou jež miluje. Krátce na to jsou zaznamenány případy mladých mužů páchajících sebevraždu stejným způsobem.43 Později tento jev zkoumal a pojmenoval (1974) David Phillips, který s jeho kolegy objevil, že vliv stoupá společně s nevhodně (pozitivně) medializovanými sebevraždami.44 Napodobené činy se dějí dny až týdny po zveřejnění návodné sebevraždy, v případě velmi známých celebrit nejdéle rok po události.45

42 WIKIPEDIA. Copycat suicide [online]. In: Wikipedia, [cit. 30. 6. 2025]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Copycat_suicide

43 MEYERS, David G. Social Psychology. 10. vyd. New York: McGraw-Hill, 2009. ISBN 978-0-07-337066-8.

44 MEYERS, David G. Social Psychology. 10. vyd. New York: McGraw-Hill, 2009. ISBN 978-0-07-337066-8.

45 SISASK, Merike a Airi VÄRNIK. Media roles in suicide prevention: a systematic review. International Journal of Environmental Research and Public Health [online]. 2012, 9(1), 123–138 [cit. 30. 6. 2025]. ISSN 1661-7827. DOI: 10.3390/ijerph9010123. PMID 22470283. Dostupné z: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3315075/

6. 3. závěr kapitoly

Samotný článek o „Nejkrásnější sebevraždě" vnímám jako velmi bulvární a nevhodný s potenciálně velmi negativním vlivem na diváctvo. Sebevražda je tam zlehčována, glorifikována, článek se nijak nezabývá posledním přáním McHale, právem na důstojné zacházení s její památkou, ani respektováním její rodiny a blízkých. Je zřejmé, že jediným cílem autora bylo probudit senzaci a zvědavost v divácích a obohatit se na úkor cizího neštěstí. Cítím jako velkou zodpovědnost a motivaci šířit tento kritický postoj k zacházení s lidskou památkou, bez ohledu na skutečnost, zda zemřeli vlastní rukou či jinými způsoby. Věřím, že empatie a zodpovědnost autorů za dopady fotografií bude stále běžnější praxí a přijde doba, kdy publikovat takové články bude společensky nepřijatelné. Jsem vděčná, že moji původní myšlenku potvrdil zmiňovaný výzkum *Národního ústavu duševního zdraví* a věnovali značné prostředky na zkoumání této tématiky. Nebýt tohoto výzkumu, myšlenky ze kterých tato práce pramení by pravděpodobně zůstaly jen v mé hlavě a nebyl by jim věnován prostor, jaký si zaslouží a který potřebují.

6. 4. Další příklady fotografií s podobnou problematikou

Bohužel příklad fotografie Evelyn McHale nebyl jediným v historii fotografie. Hledala jsem další podobné a známé snímky se zemřelými, které nereflektují závažnost možných důsledků jejich publikace a medializace. Všechny snímky zde jmenované jsou volně dostupné na internetu, bez předchozího varování o citlivém obsahu. Některé z podstatných snímků jsem rozebrala v předchozích částech této práce, zasazené do širšího kontextu a souvislostí. Hledala jsem různé přístupy autorů k citlivým tématům fotografií a médií k jejich publikaci. Preferovala jsem fotografie, které mají zmapovaný případný vliv na společnost. Podařilo se mi najít i zástupce dobré mediální praxe, ačkoliv přímo s nimi související fotografie nebyla nikdy publikována a není tedy součástí této práce, tento příklad je neméně důležitou ukázkou lepšího přístupu.

Marylin Monroe

Fotografie Marylin Monroe čerstvě po její smrti obletěla svět. Marylin Monroe leží na posteli, její obličej je na stranu směrem k fotografovi, nelze tedy pochybovat o autenticitě snímku.[46] Fotografie je známá mnoho let, její autor se ke snímku ale nikdy nepřihlásil. Média přesto tuto fotografii používají jako bulvární lákadlo pro shlédnutí. Kromě těsně posmrtné fotografie jsou na webu dostupné i snímky z márnice a kopie jejích dokumentů a zpráv od koronera. Je to důstojné? Abych nás dostala do osobnější roviny s Marilyn Monroe, opět se ptám, jak byste se cítili, kdyby se nejednalo o někoho cizího, ačkoliv celebritu, ale o někoho vám blízkého?

Při zběžné návštěvě internetu narážím na článek, který nese název „62 let od smrti Marilyn Monroe (†36): Fotky z pitevny neměl nikdo vidět! Vražda?“.[47] Pod tímto velkým nadpisem si můžeme zblízka prohlédnout tvář zemřelé Marylin Monroe, fotografii přímo z pitevny. Nalákal by vás tento název článku? A jak se cítíte při pohledu do tváře nešťastné ženy, která si vzala život? Tento článek je dobrým příkladem nevhodné mediální praxe a spouštěcím faktorem *Wertherova efektu*. Už jen svým pejorativním názvem je zřejmé, že se smrtí celebrity nenakládá citlivým a důstojným způsobem. Snadno dohledatelná je i webová stránka, kde je Marilyn Monroe zachycena ve všech situacích nastalých po smrti, tedy při nálezu těla, transportu koronerem až po oznámení její smrti. Web tímto poutavým fotografickým příběhem láká diváky.[48]

---

46 AUTOPSYFILES. Marilyn Monroe death scene photos and autopsy documentation [online]. [s.l.]: AutopsyFiles.org, [bez data] [cit. 30. 6. 2025]. Dostupné z: http://www.autopsyfiles.org/monroe_death_pics.htm

47 BLESK. 62 let od smrti Marilyn Monroe (†36): Fotky z pitevny neměl nikdo vidět! Vražda? [online]. Praha: Blesk, 6. 8. 2024 [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.blesk.cz/clanek/celebrity-svetove-celebrity/614864/62-let-od-smrti-marilyn-monroe-36-fotky-z-pitevny-nemel-nikdo-videt-vrazda.html

48 VINTAGE EVERYDAY. Rare Photographs Show the Bedroom in Which Marilyn Monroe Was Found Dead on August 6, 1962 [online]. Vintage Everyday, 25. 9. 2018 [cit. 1. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.vintag.es/2018/09/marilyn-monroe-deathbed.html

Fotografická koláž Marylin Monroe uvádějící zmiňovaný článek s portrétem přímo z pitevny. [37]

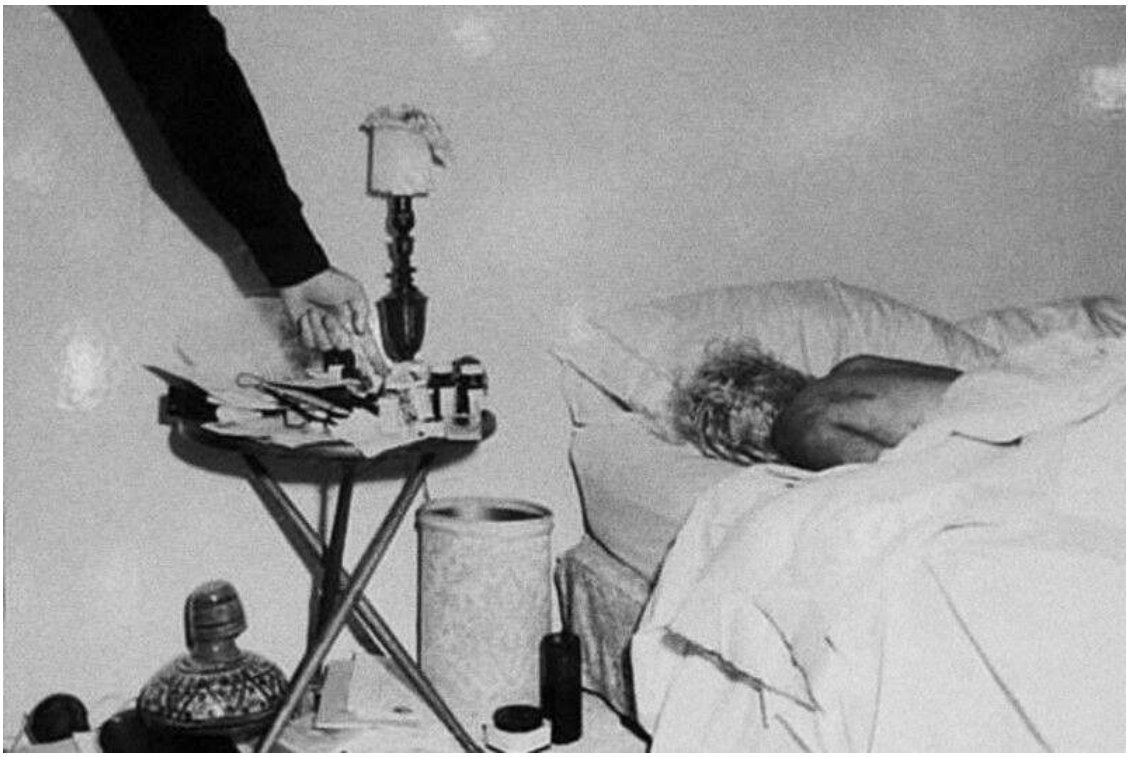

Známá fotografie vyfocená při nálezu jejího těla. Marylin leží těsně po sebevraždě ve své posteli, vedle stolku s léky kterými se otrávila. [38]

Převoz těla Marylin Monroe do márnice. Všechny tyto fotografie byly zveřejněny z policejního archivu. [39]

Kurt Cobain

Do kontrastu se špatným zacházením s fotografiemi zemřelých bych ráda vložila situaci s fotografiemi zemřelého Kurta Cobaina.

Článek z *Online Athens* z 31. července 2015 informuje o právním úsilí vdovy Courtney Love a dcery Frances Bean Cobain, kteří se snažili zabránit zveřejnění fotografií z místa smrti Kurta Cobaina. Tyto snímky měly podle novináře Richarda Leeho, který se domáhal jejich zveřejnění, dokládat, že Cobain nezemřel sebevraždou, ale byl zavražděn. Obě ženy ve svých výpovědích uvedly, že zveřejnění těchto fotografií by pro ně znamenalo nezměrnou bolest a porušení jejich soukromí. Frances Bean Cobain popsala, jak ji již jednou falešné fotografie jejího otce psychicky zranily, obávala se, že zveřejnění skutečných snímků by její trauma ještě prohloubilo. Courtney Love rovněž vyjádřila obavy, že by zveřejnění snímků otevřelo staré rány a způsobilo

Na jedné z fotografií místa činu je patrné, že má Cobain na ruce stále náramek ze zdravotnického zařízení, konkrétně z protidrogové léčebny v Los Angeles. [40]

trvalou bolest. Seattleští úředníci se postavili na stranu rodiny a žádali, aby byly fotografie nadále chráněny před veřejným přístupem.[49]

Tento příklad je v rámci fotografie vhodným mediálním příkladem. Ke smrti Kurta Cobaina vyšlo velké množství bulvárních článků, které romantizují jeho sebevraždu, fotografie je však utajena. Tento krok především hájí rodinu zesnulého, ovšem nepřímo mohl uchránit i další potenciální osoby před konáním sebevražedného činu, protože text článků má bez doprovodné fotografie menší vliv na duševní klid diváků.

V roce 2014 byl případ Cobainovi smrti znovu otevřen, původní snímky z místa činu se fotografovaly na polaroidy a jako záloha i na 35mm kinofilm, který nebyl do té doby vyvolán. Ačkoliv byl případ již předtím uzavřen jako sebevražda, publikum se domáhalo dalšího zkoumání a zveřejnění fotografií z místa činu. K tomu hlavní vedoucí pátrání řekl: „Co lidé získají viděním snímků Kurta Cobaina ležícího na zemi, s jeho vlasy vzad, krví tekoucí z jeho nosu a traumatem v očích z rány po prostřelení jeho hlavy? Co to komukoliv přinese?" (*"What are people going to gain from seeing pictures of Kurt Cobain laying on the ground with his hair blown back, with blood coming out of his nose and trauma to his eyes from a penetrating shotgun wound. How's that going to benefit anybody?")*[50]

Tento výrok a postoj vedoucího pátrání vnímám jako zásadní a důležitou zprávu, podporuje důstojné zacházení s citlivými osobními fotografiemi zemřelého a jeho právo na soukromí. Ještě bych připomněla, že Cobainova rodina si na základě výpovědí opravdu nepřeje zveřejnění snímků.

V roce 2021 byly bohužel fotografie z místa činu zveřejněny, naštěstí snímky obsahující přímo tělo zůstaly soukromé. Zachyceny jsou Cobainovy osobní věci, krabička na heroin, i zbraň, kterou použil. Konkrétní zobrazení a popis jeho smrti se tak

---

49 ONLINEATHENS. Kurt Cobain's family wants death-scene photos kept sealed [online]. Athens, GA: OnlineAthens.com, 31. 7. 2015 [cit.5. 7. 2025]. Dostupné z: https://eu.onlineathens.com/story/entertainment/local/2015/07/31/kurt-cobains-family-wants-death-scene-photos-kept-sealed/15487593007/

50 CBS NEWS. Kurt Cobain's death was indeed a suicide, police say [online]. New York: CBS News, 21. 3. 2014 [cit.5. 7. 2025]. Dostupné z: https://www.cbsnews.com/news/kurt-cobains-death-was-indeed-a-suicide-police-say/

Na fotografiích z místa činu se z těla objevují jen detaily, jeho osobní věci jsou však zobrazeny bez cenzury a nijak nezachovávají soukromí zemřelého. [40]

může stát návodným pro osoby ohrožené případným napodobením situace. Ačkoliv původní forma medializace nebyla ideální, byla rozhodně lepší než medializace druhotná, která proběhla v roce 2021, se všemi podrobnostmi, včetně obrazového materiálu. Smrt Cobaina sice už nebyla čerstvou tragédií, ale on sám byl pořád natolik známou osobností, aby tato medializace mohla spustit *Wertherův efekt* ve společnosti.

Publikována byla také fotografie Cobainova dopisu na rozloučenou. Vnímám to jako významný zásah do soukromí zesnulého i jeho blízkých. Poslední slova jsou vždy velmi intimní zpovědí, která by neměla být přístupná veřejnosti ani v případě, kdy se jedná o celebritu. [40]

Steven Stack analyzoval výsledky 42 studií a zjistil, že ty, které zkoumaly dopad zprávy o sebevraždě známé osobnosti, měly 14,3x vyšší pravděpodobnost, že odhalí efekt napodobení, než studie, které se tímto tématem nezabývaly. Studie založené na skutečných (na rozdíl od fiktivních) příbězích, měly 4,03x vyšší pravděpodobnost, že odhalí efekt napodobení, a výzkum založený na televizním zpravodajství měl o 82 % nižší pravděpodobnost, že takový efekt zaznamená, ve srovnání s výzkumem zaměřeným na noviny.[51] Někteří badatelé však zůstávají skeptičtí ohledně toho, zda k napodobujícím sebevraždám skutečně dochází, nebo zda jsou tyto případy pouze selektivně přeceňovány. Například obavy z vlny sebevražd po smrti Kurta Cobaina se nikdy neprojevily ve zvýšeném počtu sebevražd. Zpravodajství o Cobainově smrti v oblasti Seattlu se převážně soustředilo na problematiku duševního zdraví, prevenci

51 STACK, Steven. Media coverage as a risk factor in suicide [online]. Injury Prevention, 2002, roč. 8, suppl. 4, s. iv30–iv32. ISSN 1475-5785. Dostupné z: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12646535/ [cit. 23. 7. 2025].

sebevražd a utrpení, které Cobainova smrt způsobila jeho rodině. Možná i díky tomu se v následujících měsících místní míra sebevražd skutečně snížila.

Tato studie mimo jiné dokazuje, že vhodná medializace sebevražd a utajení jejich fotografií má pozitivní vliv na míru sebevražedné činnosti navázané na smrt nejen slavných osob.

7. Glorifikace sebevražedných činů coby prostředek uměleckého vyjádření skrze konceptuální fotografii.

Tuto kapitolu věnuji druhému způsobu zobrazení sebevražd ve fotografii, tedy coby prostředku uměleckého vyjádření v konceptuální fotografii. Prvním příkladem, byla fotografie „Sborem krutý světe" od Hyppolita Bayarda, která měla svůj krátký odstavec již na začátku této práce. Přístup, kdy je sebevražda ve fotografii sehrána živým modelem, často samotným autorem, je na druhé straně spektra, než fotografie, která sebevraždu spíše dokumentuje a zaznamenává skutečnou událost. Mohou i takové snímky vyvolat *Wertherův efekt*, když nezobrazují opravdovou sebevraždu? Domnívám se, že ano, ale je tato hypotéza je nutně závislá na způsobu zacházení se sebevraždou coby tématem, jejím pojetím a myšlenkou, kterou se autor snaží ztvárnit. Hledala jsem různé přístupy, abych mohla šířeji demonstrovat jakými způsoby lze téma sebevraždy využít a interpretovat. Opět apeluji na každého čtenáře, že tímto textem nechci nikoho nabádat k nápodobnému jednání a každý by měl sám za sebe zvážit, zda pro něj toto téma není příliš citlivé. Následující text obsahuje popis různých forem smrti vlastní rukou a jejich zobrazení.

Barbora Bálková, Sebevraždy (2004 – 2009)

V této kapitole bych se chtěla zabývat konkrétním souborem s názvem „Sebevraždy“ od české umělkyně a fotografky Barbory Bálkové.

V této fotografické práci se autorka stylizuje do rolí jiných osob – významných literárních žen, které zakončily své životy sebevraždou. Jsou to *Anna Karenina*, *Ofélie*, *paní Bovaryová*, *Madam Butterfly* a *Juliet Capulet*, které se touto radikální cestou chtěly oprostit od svých milostných problémů.

Sama přitom tuto práci komentuje: „Dobrovolné zakončení života literárních hrdinek chápu jako čin volený impulzivně, v zoufalství, mnohdy v náhlém pomatení mysli, někdy jako čin dětsky demonstrativní. Proto jsem sebevražedkyně umístila do prostředí dětských her, do aranžovaných kulis, které imitují skutečné knižní dějiště jejich skonu doplněné o atributy, které poukazují na způsob, jakým si vzaly život. V mém pojetí jsou těmito atributy dětské hračky. Moment smrti jsem uchopila spíše divadelně a snově esteticky, než naturalisticky odpudivě, převážně proto, že jde o hrdinky klasických děl a uvažujeme o nich spíše jako o modelových postavách, které nesly známky své doby. Jsou více jakousi málo dotknutelnou chimérou než ženou z masa a kostí. Sérii těchto fotografií nezamýšlím jako čistě kritický příspěvek k problematice sebevraždy, ale jako impuls k uvědomění si, že i sebetěžší problém je lépe řešitelný.“ /Barbora Bálková/[52]

S poslední větou tohoto výroku bezmezně souhlasím, ale je tato forma skutečně dobrou cestou k otevírání problematiky sebevražd?

Nechápejte mě špatně, práci Barbory Bálkové vnímám jako kvalitní, ale v kontextu tématu a výzkumů uvedených v této práci vidím její zobrazení sebevražd, včetně doprovodného komentáře, jako poněkud nešťastné. Ukončení života vlastní rukou je velmi závažný a tragický čin, nezasluhující jakékoliv zlehčování či parodii. Barbora Bálková má pravdu, že jí zobrazené ženy nejsou skutečnými osobami z masa

52 ORTOVÁ, Pavla. Fotografie absolventů AVU po roce 2000. Diplomová práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2012. Dostupné z: https://itf.cz/dokumenty/itf-dp-12-fotografie-absolventu-avu-ortova-pavla.pdf

a kostí, to si ani nutně nemusíme představovat, ale je v pořádku stavět jejich příběhy, ať už jsou skutečné nebo ne, do role předstírané smrti na dětském hřišti? Takové pojetí jakékoliv smrti vnímám jako ponižující, zlehčující tragédii a situaci tak těžkou, že vedla k rozhodnutí zemřít vlastní rukou. Umění vyhledává často šokující formy, tímto komentářem se nesnažím vytyčit hranice, jen rozšířit povědomí o tom, že ne pro každého je tato forma prezentace neškodná. Kromě potenciálních obětí myslím také na pozůstalé po sebevrazích, jaké myšlenky by se honily hlavou někomu, kdo některým ze způsobů vyobrazení od Barbory Bálkové přišel o svého blízkého? Citlivá témata si zaslouží ještě citlivější zacházení.

Autoportréty Barbory Bálkové, kde podobně jako Hyppolite Bayard předstírá, že zemřela vlastní rukou, zasazené do prostředí dětských kulis. [41]

Martin Kámen, Hyppolite (2010)

Pro další příklad práce s inscenovanou sebevraždou nemusíme sahat daleko, coby kamenem dohodil od Barbory Bálkové nacházíme dalšího českého autoportrétního fotografa a to Martina Kámena. Inspiruje se podobnou cestou jako Barbora Bálková – z prací slavných umělců, s nimiž se ztotožňuje. Manipuluje s fotografií, napodobuje slavná díla, ale dostává do nich nové významy a jinotaje. Neunikl mi jeho snímek Hyppolite, kde se přímo stylizuje do Hyppolita Bayarda, napodobuje jeho kompizici a dokonce od něj přebírá téměř čtvercový formát. Dokonce „základní inspirací pro název jeho výstavy – Manipulant – byl jeden z prvních autoportrétistů, fotografů Hippolyte Bayard. Je autorem první opravdu manipulující fotografie."[53]

Zobrazení sebevražedného činu od Martina Kámena vnímám jako jedno z méně problematických. Nese sice prvky glorifikace, ale je udělané relativně citlivě, bez přehnané adorace. Vzhledem k tomu, že ani v dalších svých dílech nemá snahu adorovat smrt, jeho snímek Hyppolite není příliš pobuřující. Myslím si, že vznik *Wertherova efektu* je v tomto případě jen velmi málo pravděpodobný, ze snímku Martina Kámena necítím přehnané emoce a nepřijde mi pobuřující. Všechny tyto závěry jsou ovšem čistě subjektivní, nechávám každému prostor tuto fotografii posoudit dle sebe, přemýšlet o ní s použitím principů doporučovaných v této práci. Fotografie byla prezentována pouze klasickým způsobem – v galerii, bez glorifikujícího komentáře.

53 ORTOVÁ, Pavla. Fotografie absolventů AVU po roce 2000. Diplomová práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2012. Dostupné z: https://itf.cz/dokumenty/itf-dp-12-fotografie-absolventu-avu-ortova-pavla.pdf

Hyppolite (2010) od Martina Kámena, inspirovaný snímkem ,,Sbohem krutý světe" (1840) od Hyppolita Bayarda, který jím chtěl demonstrovat nesouhlas s přiznáním jeho podílu na objevu Daguerrotypie. [42]

Sam Samore – The Suicidist (1973 / 2003–06)

Sam Samore je americký autor, zabývající se zkoumáním soukromí a mýtů v současné společnosti. Ve své práci používá *apropriace*, tedy přivlastnění si již existujících děl pro využití k vlastním záměrům, a fotografické techniky, oblíbené mezi soukromými detektivy.[54] Svoji sérii *Sebevrah* (*The Suicidist*) začal fotografovat v roce 1973 a po přelomu milénia se k ní v roce 2003 vrátil, aby ji dokončil. Formou autoportrétu staví scény s filmovou estetikou, mimochodem inspirované fotografiemi Cindy Sherman, stylizuje se nejdříve do role studenta (v roce 1973), později do korporátního zaměstnance, který ukončil svůj život vlastní rukou. Dosahuje skoro snové atmosféry, ukazuje různé variace vlastní sebevraždy. Právě studium psychologie mu pomohlo najít nový směr jeho práce – zabývat se prožíváním. Skrze fotografii ukazuje existenční krizi postav, poukazuje i na to, že sebevražda není hrdinství. (tzv. Anti-hero postoj) Fotografie jsou vystaveny klasickou formou, na první pohled na nás působí velmi dokumentárně, jako kdyby jen šel kolem a vyfotil si co se právě stalo. Společně s autorovou myšlenkou postoje k sebevraždě a způsobu prezentace, mi tento soubor přijde v pořádku.[55] Jediné, co shledávám nevhodným, je možný způsob návodného zobrazení sebevraždy, totiž možnost případné inspirace jím vybranými možnostmi smrti. Zároveň ale velmi oceňuji, že výstava má více edukativní charakter a snaží se diváka navést směrem popisujícím, že sebevražda není cesta a není hrdinství, úmyslně ji neopěvuje a neadoruje. Snímky možná mohou vizuálně působit jako fotografie Evelyn McHale, ale tím hlavním rozdílem je způsob prezentace a také fakt, že snímky Sama Samore nenarušují ničí soukromí a nijak neuctivě nezachází s památkou jiného člověka.

54 Wikipedia. Sam Samore [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Sam_Samore [cit. 8. 7. 2025].

55 SAMORE, Sam. The Suicidist. Výstava. Galerie Gisela Capitain, Kolín nad Rýnem. 13. 1.–24. 2. 2007. Dostupné z: https://www.samsamore.com/galerie-capitain-cologne-2007/

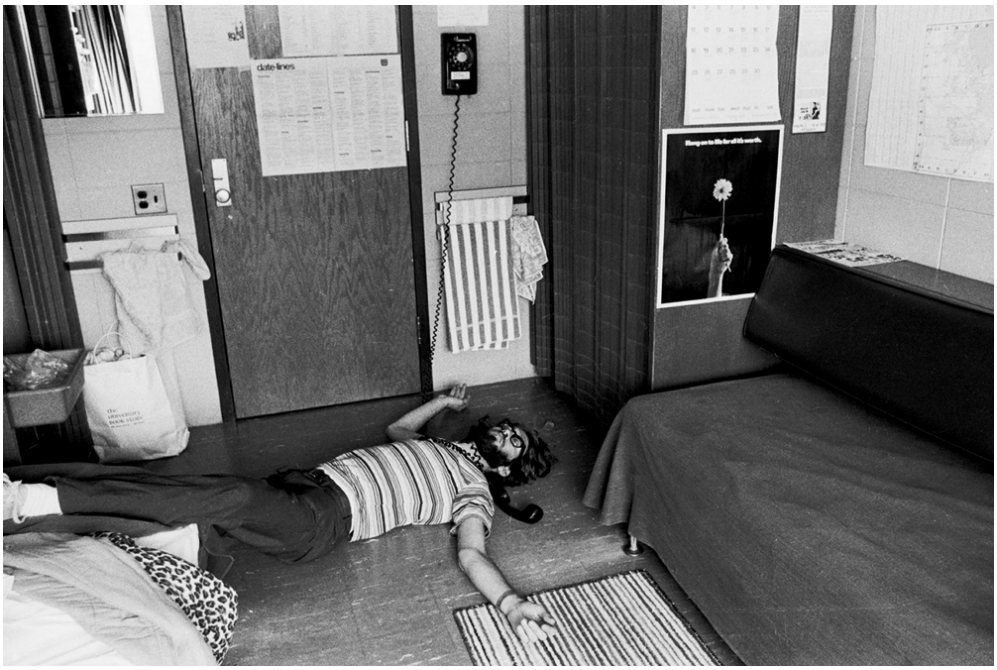

Sam Samore na fotografii z roku 1973, coby mrtvý student v dobovém prostředí jeho bytu. [43]

Některé z fotografií mají mírně pejorativní nádech, ale společně s myšlenkou, kterou soubor nese, to nemá tak velkou váhu, jako jiné podobné případy fotografií zesměšňujících smrt. [43]

Další z fotografií, která by si zasloužila citlivější přístup. Pokud by tato fotografie byla doprovozena glorifikujícím titulkem, mohla by se snadno stát pro ohroženou skupinu lidí návodnou. [44]

Závěr

V této práci jsem se zaměřila na způsoby zobrazování sebevražedného činu ve fotografii a zkoumala, jak různé estetické strategie, mediální rámce a kulturní souvislosti ovlivňují jeho vnímání ve společnosti. Výzkum potvrdil, že fotografie, obzvlášť pokud zachycuje citlivá nebo extrémní témata, může mít zásadní dopad na veřejnost, emocionální stav diváků, a v některých případech i na chování jedinců. Alarmující je výzkumy podložené zjištění, že nevhodně publikované snímky mohou mít skutečně klíčový vliv na dokonané sebevraždy.

Srovnání s výtvarným uměním a literaturou ukázalo, že vizuální glorifikace sebevraždy není nový jev, ale v době rychlé mediální cirkulace obrazů a jejich masové dostupnosti nabývá nových a výraznějších forem. Romantizující způsob prezentace sebevražd byl nedílnou a frekventovanou součástí obrazů pre-rafaelistů a umělců pod vlivem romantismu. Zásadním literárním dílem, které spustilo *Wertherův efekt* – tedy sebevražedné činy konané nápodobou, byla kniha *Utrpení mladého Werthera*, publikována v září roku 1774. Negativní vliv ale mohou mít i díla výtvarná nebo literární, efekt není limitován pouze na fotografii.

V krátké kapitole 3.5. jsem nastínila fakt, že je také důležité striktně oddělit posmrtnou fotografii a fotografii sebevraždy. Posmrtná fotografie je přirozenou součástí života osob v 19. století, stává se nesmazatelnou vzpomínkou na jejich zemřelé blízké. Zesnulí, od dětí až po seniory, jsou do scén stylizováni s úctou a respektem k jejich památce, výsledné posmrtné fotografie jsou tedy esteticky příjemné a neglorifikující.

Zásadním zjištěním této práce je, že estetizace či dokonce glorifikace sebevraždách aktů může vést k jejímu zlehčení či nechtěné normalizaci, což potvrzuje moji hypotézu stanovenou v úvodu této práce. To představuje riziko především pro zranitelné skupiny – například osoby trpící duševním onemocněním nebo prožívající náročnou životní situaci. Tento fakt potvrzují doložené psychologické výzkumy *Wertherova efektu,* především výzkum od *Národního ústavu duševního zdraví* vydaný

v roce 2024.[56] Zde se ukazuje význam etického rámce, který by měl být nedílnou součástí tvorby, publikace i kurátorské prezentace fotografií s takto závažným obsahem. Doložené statistiky jsou nekompromisní, za každým jednotlivým číslem, které obsahují, se skrývají skutečné lidské osudy a vyhaslé životy.

Práce rozlišovala mezi dokumentárními, inscenovanými a konceptuálními fotografiemi, a v kontextu umělecké i mediální praxe zdůraznila nutnost zodpovědného přístupu u všech typů fotografií. Ukázalo se, že negativní vliv mohou mít i fotografie osob, které nejsou celebritami a mnohem více záleží právě na způsobu zacházení s takovými fotografiemi. Srovnání s výtvarným uměním a literaturou ukázalo, že vizuální glorifikace sebevraždy není nový jev, ale v době rychlé mediální cirkulace obrazů a jejich masové dostupnosti, nabývá nových a výraznějších forem. On-line prostředí navíc výrazně rozšiřuje jejich možný dosah.

Podstatným přínosem této práce je rovněž upozornění na potřebu tzv. *trigger warning* a uvědomělého přístupu ke sdílení vizuálně silných materiálů. Ukázalo se, že důsledné zvažování cílového publika, kontextu a možného dopadu obrazu je klíčovým prvkem odpovědného autorství. Práce rovněž poukázala na nedostatečnou legislativní úpravu v této oblasti a zároveň připomněla etické kodexy, o které by se tvůrci mohli (či měli) opírat. Součástí jsou i doporučené otázky, které by si každý autor měl zodpovědně položit před publikací snímku s citlivým obsahem. Také jsem zde prezentovala příklady opravdu nevhodné mediální praxe a poukázala na to, že ne vždy je takové šíření v rukou autora fotografie. Veřejná média využívají takové fotografie k probuzení senzace, obvykle podpořené glorifikujícím nadpisem a textem. Takový postup je nejen neetický, ale i neuctivý k památce zemřelého a jeho pozůstalých blízkých osob.

Cílem této práce nebylo podávat jednoznačné soudy, ale otevřít prostor pro přemýšlení nad tím, jak s tématem smrti a sebevraždy ve fotografii zacházíme. Ukázalo se, že fotografie není neutrálním médiem – její dopad může být estetický, emocionální i společenský. Právě proto je důležité nepodceňovat odpovědnost, kterou fotografové,

56 NÁRODNÍ ÚSTAV DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ. Vychází první report k problematice sebevražd, obdobný dokument dosud chyběl [online]. Klecany: Národní ústav duševního zdraví, 2024-07-16 [cit. 2025-07-20]. Dostupné z: https://www.nudz.cz/media-pr/tiskove-zpravy/vychazi-prvni-report-k-problematice-sebevrazd-obdobny-dokument-dosud-chybel

novináři i kurátoři nesou. Znovu mám potřebu připomenout, že možný negativní dopad sahá v některých případech až k ukončení lidského života.

Zobrazování smrti – a sebevraždy obzvlášť – zůstává výzvou nejen z hlediska etiky, ale i vizuální kultury jako celku. Mojí motivací pro psaní této práce je víra, že přispěje k tomu, aby se o těchto otázkách vedl širší, citlivější a věcnější dialog napříč obory i institucemi. Jsem vděčná, že se duševní zdraví a empatie k druhým normalizuje a že mohu touto prací přispět k otevření těchto témat i mezi fotografy. Pojmenování této problematiky nám dává prostor k citlivějšímu zacházení s naší tvorbou a kultivaci veřejného prostoru.

Zdroje obrazové přílohy:

[1] https://en.wikipedia.org/wiki/Hippolyte_Bayard#/media/File:Hippolyte_Bayard_-_Drownedman_1840.jpg

[2] https://www.psychologytoday.com/au/blog/word-less/201904/the-suicidal-artist

[3] https://eclecticlight.co/2022/06/20/paintings-of-william-shakespeares-plays-1-romeo-and-juliet/

[4] https://www.artsy.net/artwork/albrecht-durer-the-glorification-of-the-virgin-1

[5] https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/fra-angelico-christ-glorified-in-the-court-of-heaven

[6] http://www.codex99.com/photography/43.html

[7] https://vltava.rozhlas.cz/melancholia-trieruv-tanec-smrti-7885674

[8] https://victorianweb.org/painting/watts/paintings/king.html

[9] https://www.victorianweb.org/painting/prb/hikim12.html

[10] https://literallyreviews.substack.com/p/how-to-be-a-nice-guy-in-3-easy-steps

[11] https://en.wikipedia.org/wiki/Ludovisi_Gaul

[12] https://collections.vam.ac.uk/item/O1386661/photograph-by-lee-miller-burgermeister-photograph-miller-lee/photograph-by-lee-miller-b%C3%BCrgermeister-photograph-miller-lee/

[13] https://daily.jstor.org/elizabeth-siddal-the-real-life-ophelia/

[14] https://time.com/3456028/the-most-beautiful-suicide-a-violent-death-an-immortal-photo/

[15] https://cs.wikipedia.org/wiki/Barbora_Bálková#/media/Soubor:Barbora_Balkova_SebevrazdyPaniBovaryova2004.jpg

[16] https://cs.wikipedia.org/wiki/Of%C3%A9lie_%28Millais%29

[17] https://www.meisterdrucke.cz/umelecke-tisky/William-Ireland/312926/Of%C3%A9lie.html

[18] https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_17169

[19] https://simple.wikipedia.org/wiki/Anna_Karenina_%281914_movie%29

[20] http://itf.cz/dokumenty/itf-dp-12-fotografie-absolventu-avu-ortova-pavla.pdf

[21] https://www.myartprints.cz/a/rodin-auguste/romeo-and-juliet-2.html?srsltid=AfmBOopL-zwO14L6WPX3YTkxa7XgbsOIZMOmNrWLTDxetEGpwQjaKA8U

[22] https://en.wikipedia.org/wiki/Le_Suicid%C3%A9

[23] https://artlist.cz/dila/sebevrazda-je-sexy/

[24] https://www.bbc.com/news/uk-england-36389581

[25] https://www.bbc.com/news/uk-england-36389581

[26] https://www.bbc.com/news/uk-england-36389581

[27] https://www.wikiwand.com/cs/articles/Hippolyte_Bayard

[28] http://www.codex99.com/photography/43.html

[29] http://www.codex99.com/photography/43.html

[30] https://cs.wikipedia.org/wiki/Th%C3%ADch_Qu%E1%BA%A3ng_%C4%90%E1%BB%A9c

[31] https://allthatsinteresting.com/thich-quang-duc-burning-monk/2

[32] https://rarehistoricalphotos.com/the-burning-monk-1963/

[33] https://journals.plos.org/plosone/article/figures?id=10.1371/journal.pone.0249896

[34] https://barbarapicci.com/2016/09/22/evelyn-mchale/fallen-body-by-andy-warhol-dalla-sua-serie-death-and-disaster-1962-67/

[35] http://www.codex99.com/photography/43.html
[36] http://www.codex99.com/photography/43.html
[37] https://www.blesk.cz/clanek/celebrity-svetove-celebrity/614864/62-let-od-smrti-marilyn-monroe-36-fotky-z-pitevny-nemel-nikdo-videt-vrazda.html
[38] https://allthatsinteresting.com/marilyn-monroe-autopsy
[39] https://variety.com/1962/film/news/marilyn-monroe-found-dead-of-suspected-overdose-1201341679/
[40] https://www.cbsnews.com/pictures/new-kurt-cobain-death-scene-photos/12/
[41] http://itf.cz/dokumenty/itf-dp-12-fotografie-absolventu-avu-ortova-pavla.pdf
[42] http://itf.cz/dokumenty/itf-dp-12-fotografie-absolventu-avu-ortova-pavla.pdf
[43] https://www.samsamore.com/the-suicidist-1973/
[44] https://newyorkarttours.com/blog/2012/10/03/sam-samore-1973-at-team-gallery/

Jmenný rejstřík

Aachen, Hans von – str. 20

Autor obrazu *Sebevražda Lukrécie*, příklad estetizace sebevraždy v malbě.

Anna Karenina – str. 24–25, 32

Postava z románu Lva N. Tolstého, její smrt slouží k ilustraci tragického, nikoliv glorifikovaného pojetí.

APA (American Psychological Association) – str. 6

Zmíněna v kontextu vlivu zobrazování citlivých témat v médiích.

Barthes, Roland – str. 11

Zmíněn při rozboru romantické a umělecké glorifikace ve vizuálním umění.

Baudrillard, Jean – str. 11

Spojen s pojmem mediální obraz a jeho odtržením od reality.

Bayard, Hippolyte – str. 16, 17

Autor konceptuální fotografie *Sbohem krutý světe*, první inscenované sebevraždy ve fotografii.

Bálková, Barbora – str. 18, 19

Autorka série *Sebevraždy*, ironizující ikonické příběhy tragických ženských postav.

Bronfen, Elisabeth – str. 11

Autorka zaměřená na estetizaci smrti v umění, např. motiv „krásné mrtvé ženy“.

Camus, Albert – str. 7

Zmíněn v kontextu filozofických úvah o sebevraždě jako existenciálním aktu.

Chouliaraki, Lilie – str. 11

Zmiňována v souvislosti s etikou mediálního zobrazování smrti.

Eco, Umberto – str. 11

Zmíněn v rámci umělecké glorifikace.

Gardin, Vladimir – str. 24

Režisér filmové adaptace *Anna Karenina* (1914).

Goethe, Johann Wolfgang von – str. 6, 7

Autor knihy *Utrpení mladého Werthera*, předloha k popisu *Wertherova efektu*.

Jenkins, Henry – str. 10

Zmíněn v kontextu popkulturní glorifikace antihrdinů.

Joiner, Thomas E. – str. 7

Psycholog zabývající se motivy sebevraždy a jejím psychologickým pozadím.

Karenina, Anna – viz *Anna Karenina*.

Lukrécie – str. 20

Antická postava, znázorněná na obraze Hanse von Aachena jako oběť cti.

McHale, Evelyn – str. 16, 22

Žena na slavné fotografii *Nejkrásnější sebevražda*, analyzovaná v práci jako hlavní případ estetizace smrti.

Millais, John Everett – str. 20

Autor obrazu *Ophelia*, často citovaného v kontextu romantizace sebevraždy.

NÚDZ (Národní ústav duševního zdraví) – str. 6

Citovaný zdroj odborných výzkumů týkajících se vlivu medializace sebevražd.

Ophelia – str. 20

Postava z *Hamleta*, romantizovaně zobrazená v malbě i přístupu k sebevraždě.

Philips, David P. – str. 6

Autor pojmu *Wertherův efekt*, popisující napodobování sebevražd.

Shakespeare, William – str. 20

Autor tragédií *Hamlet* a *Romeo a Julie*, analyzovaných v kontextu literárních reprezentací sebevraždy.

Smejkalová, Ludmila – str. 19

Autorka malby *Sebevražda je sexy*, která upozorňuje na estetizaci sebevraždy v současné kultuře.

Sontag, Susan – str. 11

Známá svým kritickým postojem k estetizaci utrpení v médiích a fotografii.

Tolstoj, Lev Nikolajevič – str. 24, 25

Autor románu *Anna Karenina*, analyzovaného v práci.

von Trier, Lars – str. 21

Režisér známý estetizovanými, poetickými zobrazeními smrti a násilí.

Wiles, Robert C. – str. 16, 22, 31

Autor slavné fotografie *Nejkrásnější sebevražda*, stěžejní příklad glorifikace reálné smrti.

Seznam použité literatury

BARTHES, Roland. Mytologie. Přel. Josef Fulka. Praha: Dokořán, [2007] (2. vyd.). ISBN 978-80-7363-359-2.

BAUDRILLARD, Jean. Simulacra and Simulation. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994.

BRONFEN, Elisabeth. Over Her Dead Body: Death, Femininity and the Aesthetic. New York: Routledge, 1992. ISBN 978-0-415-90661-6.

CAMUS, Albert. Mýtus o Sisyfovi. Přel. Dagmar Steinová. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0477-X.

CHOULIARAKI, Lilie. The Ironic Spectator: Solidarity in the Age of Post-Humanitarianism. Cambridge: Polity Press, 2013.

ECO, Umberto. Travels in Hyperreality. San Diego: Harcourt Brace, 1984.

GOETHE, Johann Wolfgang von. Utrpení mladého Werthera. (citováno v práci v souvislosti s Wertherovým efektem).

JENKINS, Henry. Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. New York: New York University Press, 2006. ISBN 978-0-8147-4281-5.

JOINER, Thomas E. Why People Die by Suicide. Cambridge: Harvard University Press, 2005.

MEYERS, David G. Social Psychology. 10. vyd. New York: McGraw-Hill, 2009. ISBN 978-0-07-337066-8.

NÁPRSTEK, Tomáš. Paměť národa a její proměny. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3702-5.

PHILLIPS, David P. „The Influence of Suggestion on Suicide…“ (ASR, 1974). (citováno v zadání a textu práce k Wertherovu efektu).

SONTAG, Susan. O fotografii. Přel. Olga Kašparová. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1335-2.

SONTAG, Susan. Regarding the Pain of Others. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2003.

TOLSTOJ, Lev N. Anna Karenina. Praha: Leda, 2008. (komentováno v textu práce).

Seznam internetových zdrojů

(textové/koncepční zdroje a další webové odkazy použité v práci; u obrazových odkazů viz také výčet níže)

Wikipedia: Copycat suicide [online]. [cit. 30. 6. 2025]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Copycat_suicide.

Kadeřábková, Milada. Že jsou duševně nemocní nebezpeční? To je mediální mýtus, říká odbornice z NUDZ[online]. Flowee.cz, 23. 7. 2019 [cit. 18. 6. 2025].

NA ROVINU. Media guide [online]. NÚDZ/Na rovinu, 2021 [cit. 21. 6. 2025].

Goldberg, Lisa R. Reporting suicide as a public health issue: the role of the media [online]. PubMed, 2007 [cit. 20. 7. 2025].

BBC News. Woman who led double life loses both families [online]. 29. 5. 2016 [cit. 24. 4. 2025].

SLACHOVÁ, Eva. Krása v troskách: Evelyn McHale a fotografie, která učarovala i smrti [online]. Médium.cz, 22. 5. 2025 [cit. 20. 5. 2025].

NÚDZ – Národní akční plán prevence sebevražd 2020–2030 / Zprávy a metodiky [online]. (citováno v práci).

iPrev.cz – Doporučení pro mluvení s rodiči; Suicidální chování a média [online]. (citováno v práci).

Wikipedia: Thích Quảng Đức [online]. (kontext protestní sebeobětování).

Stack, Steven (2002). Media Coverage as a Risk Factor in Suicide [online]. (citováno v textu práce).

Sisask, Merike; **Värnik**, Airi (2012). Media Roles in Suicide Prevention [online]. (citováno v textu práce).

OnlineAthens (Athens Banner-Herald): When 2 suicides rocked Athens in 1947 [online]. (souvislosti k Evelyn McHale).

CBS News: On This Day: May 1, 1947 – The Most Beautiful Suicide [online]. (kontext k medializaci případu).

Artlist: Smejkalová, Ludmila – Sebevražda je sexy [online]. (dílo citované v textu).

TATE: The Story of Ophelia [online]. London: Tate, 2017-08-02 [cit. 4. 4. 2025].

Glorifikace sebevražedných činů ve fotografii

Teoretická bakalářská práce

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava 2025

Autorka: Karolína Štiková

Vedoucí: Mgr. Mg.A. Roman Franc

Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha

Grafická úprava: Karolína Štiková

Počet normostran: 50

Celkový počet stran: 101

Počet znaků vlastního textu: 89 560

počet kusů: 6